नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

धर्मोदय

नेवाः भाय्‌या लय्‌ पौ

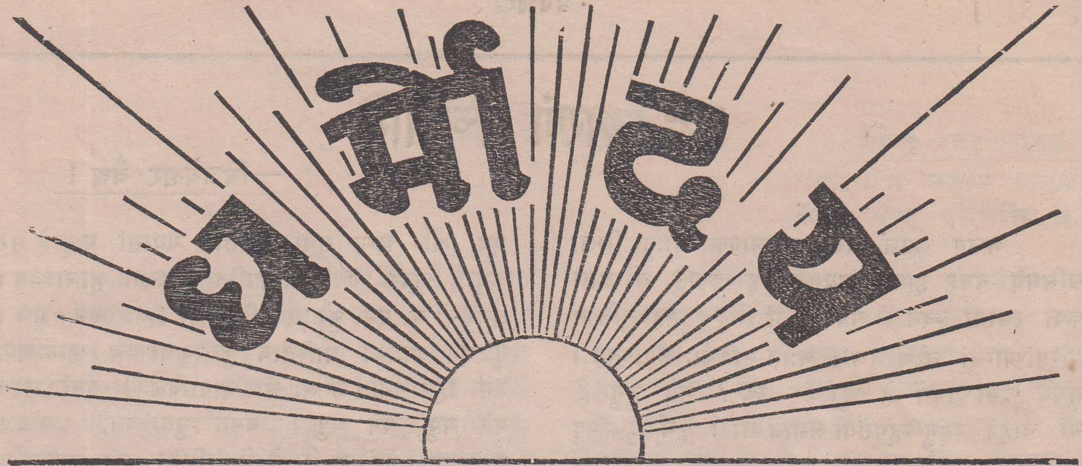

दँ—३ ल्याः— १३, १४	कछला थिंला		बुद्ध संवत् २५२३ नेपाल संवत् ११००	मू— १/५० भा० रू० २/- ने० रू० दच्छिया मू— १८/- भा० रू० २४/- ने० रू०

थ्व ल्याया मू— २.०० भा० रू०
२.५० ने० रू०

धलःपौ

छ्वाः पौया दथ्वी च्वंगु ब्लक—सौजन्य—मणि प्रेस, कालिम्पोंग

चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं देसेथ भिक्खवे धम्मं आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसान कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवल परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।

(—महाबग्ग, विनयपिटक)

प्रधान सम्पादक

भाइचन्द प्रधान

सह—सम्पादक

दरशा नेवामी **योगवीर शाक्य**

प्रकाशक

श्रामणेर महावीर

व्यवस्थापक

रत्न उपासक 'तुलाधर'

ग्वाहालिकःपिं

तारा उपासक **केशर बहादुर शाक्य**

दँ ३	कालिम्पोङ्ग कार्तिक, मंगसीर २०३६, नोभेम्बर दिसेम्बर '७९	ल्या १३ व १४

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

बुद्धवचनामृत

हितकारो परो बन्धु बन्धुपि अहितो परो ।
अहितो देहजो व्याधि हितं अरञ्ञमोसधं ॥

कतः हे जुल धासा नं थःत हित याइम्ह्सित थः थिति सम्झे जुइमा, थः थिति हे जुसा नं थःत अहित याइम्ह्सित कतः धका सम्झे जुइमा । थःगु शरीरं हे उत्पन्न जुसा नं रोगं थःत हित याइमखु, बने उत्पन्न जुसा नं औषधि थःत हित याई ।

अधनस्स रसं खादा अबलस्स हनकारो ।
अपञ्ञस्स वाक्यरत उम्मत्तका समा इमे ॥

धन मदुम्ह मनू नं उत्तम भोजन यायगु इच्छा याई, बल मदुम्ह मनू नं अहंकार याई, बुद्धि (प्रज्ञा) मदुम्ह मनू नं आपा खँ ल्हाई—थुपिं वें हे समान खः ।

बुद्धं शरणं गच्छामि

—बिजयेश्वर बैद्य।

झसंग न्ह्यलं चाल। प्वालाक्क चाःगु मिखा धःलिमय् वना हात। गय्गय् म्ह झ्यातु थें ताल कपा स्याना च्वन। सने हे मं मदु। ल्हाःतुति नं याग्लांप्यागलां वं थें जुल। चःति नाः थाः वयाच्वन। सुथय् दंसां निसें हे छु जुगु थ्व? गय् जुगु? थौं चाहने म्हंगु म्हंगसया प्रभाव ला? मंमदु-मंमदु दना झ्याः चायेका पिने थयूक स्वया। न्ह्याबलें थें थौं लू–निभाःया ह्याउँगु लाली मदु। न झंगपङ्क्षितय्गु न्ह्यइपुसे च्वंगु सः हे दु। सुथः जुइधुंका नं धरती न्यंक ख्युउंसे च्वं। सुथःया छुं अस्तित्व मदु, चहल पहल मदु। सर्गः छपातं हाकूगु सुपाय्तं भुनाच्वन। छुगु हे सुंर झ्वारारारा वाः वयाच्वन। वाः वयाच्वंगुया सः न्यन्यं जित दिक्क जुल। लँय् जुपिं किको हे खने मदु अबले हे प्वालाक्क पल्पसा त्वल। हांन भतिचा लिपा न्ह्याय्पंया पिलि हे गुईथें च्वंक नँ न्यात। जित साप हे म्हाइगुया वल। झ्याः तिना थःगु लासाय् ग्वारातुला। छायछाय्, थौं जिगु मन थातय् मलाना च्वन। भ्याः हे चितासु मदु। नँ न्यागु सःलं जित थाह्रा-थाह्रा न्हुईका च्वन।

थौं म्हंगसय् नं छु जक म्हंगु ल्या? मतिइ खने दुगु ला का–स्वंगूगु विश्व-युद्ध जुगु हँ। क्या गजब! म्हंगसे हे जि गनयगु ग्याःगु धयां! गन्यागु विभत्स दृष्य व! मनूनं मनू स्यानाच्वंगु। ओहो! संसारय् ह्रिया खुसिबा वल। न्ह्यगुलिं महासागरत मनूतयेगु ह्रिं ह्याउंसे च्वन। गोली मुयाच्वन, बम तज्यानाच्वन। हवाइजहाज, राकेट, ट्याङ्क लिमलाफ-मलां जुयाच्वन। वातावरण हे ग्यानपुसे च्वं। शहर गां दक्व भस्म जुल। ताजमहल ध्वस्त जुल, चीनया विशाल पःखाः दुन, इजिप्तया भरायदंगु पिरांमिदत क्वदल, आक्रोपालिसया एपोलो देगः भस्म जुल। न्यातपौ, कृष्ण देगः, तलेजु देगः, पशुपति, स्वयम्भू नं छुं मल्यन। मानव सभ्यताया चिं छुं छुं हे मन्त। संसार भिफांमिफां दन। मनूतसे थःगु विवेक तंकल। अपिं मनू मखु, पशुत थें जुयावल। अले धमाधम आय्तम बम मुल, हाइड्रोजन बम तज्यात, न्यूक्टियर बम नं सुम्क मच्वन। यू. एन. ओ. छम्ह सुनां वास्ता मयासां थःगु हे सुरं कथु हे सुक्क "शान्ति। शान्ति।" धको हालाच्वन। अबले हे यू. एन. ओ. या बिल्डङ्गे छगः बमं मुल। यू. एन. ओ. या आस्तित्व कुचाकुचा दल। हानं छगः बमं हिमालयात नं लः लः यानाबिल। सुनां सुईत गने मफु, पने मफु। बमत मुयाच्वन, धमाधम मुयाच्वन। थ्व पृथ्वी थे छियाछिया जुल, कुचाकुचा दल। धु-धु जुया ब्रम्हाण्डे ज्वल, नौ-नौ जुया तनावन। खः, थ्व पृथ्वी तनावन, पृथ्वीया अस्तित्व तनावन। थ्व संसार मन्त, संसारया अस्तित्व मन्त। अले थन च्वंपि मनूत......?

खः ला थ्व सत्य मखु, वास्ताविक मखु। थ्व ला सिर्फ वाहियात म्हंगस जक खः, जिगु मानसिक विकारया परिणाम। छका दक्वो दुःख तंगु थें जिगु मन सिच्चुसे च्वन, फयथें याउँसे च्वन। तर जि ताउतक आनन्दित जुइ मफुत। जिगु मने छगू आशंका झ्वाम्म त्वःपुवल-यदि व धात्थें सत्य जुसा? जितः बिचा याय् हे ग्यासे वल। थ्व ला गय् जुइ फइ? मनूथें जाम्ह विवेकशील प्राणी नं थःम्हं थःगु बिनाश याई ला? थःगु विवेक अथें फौ याना छ्वइ ला! अय्नं जिगु मन मानेमजु। मनूया छु विश्वास? न्हापांगु व निगूगु विश्व युद्धे मनूया विवेक गन वन? हानं थौंया वास्तविक परिस्थितिं व ग्यानपुगु ईयात ब्वना च्वं थें ताल। थौं मनूतसें मनूतयेत म्हसिके मफु। छम्हसिन मेम्हसिगु नुगः थुइके मफु। उकिं ला मनू-मनूया दथ्वी ल्वापु जुयाच्वन। हत्या, षडयन्त्रया समाचारं अखबारया पौ जायाच्वन। युद्ध, संघर्षया खबर ब्यूब्यूं रेडियोयात फुर्सत मदयाच्वन। खुँ, डांका, लुच्चात भनभन उप्वया वयाच्वन। अले छु-छु जुयाच्वन, छु-छु। संसारया गुगुं कुनय् नं शान्ति मदु। न्ह्याथासं कहल, अशान्ति, युद्धं जायाच्वन। थन्यागु तालं जुसा व म्हंगस-म्हंगस जक मजुसें वास्तविक मजुइ धका सुनां धाय्फु? तर हानं, व वास्तविक जुया बिउँसा, जिगु भविष्य...मनूया भविष्य...संसारया भविष्य......?

मैत्री भावना

—महेन्द्र रत्न शाक्य
"परियत्ति सद्धम्म पालक"
नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा

भगवान बुद्धं कना बिज्यागु सम्पूर्ण धर्मयात सूत्र, विनय व अभिधर्म पिटक धका स्वंगु पिटके विभाजन याना त:गु दु। व स्वंगु पिटक त्रिपिटकया सार नं स्वंगु हे दु। व ख:—शील समाधि व प्रज्ञा। शील परिपूर्णगु व समाधिं युक्तगु चित्ते प्रज्ञाया ज: उत्पन्न जुइ। शीलया साधारण अर्थ सदाचरण ख:। गनतक मनूतय्के शील, गुण, धर्म दइ मखु, अनतक इमित बौद्ध धका धाय् फइ मखु, सत्पुरुष धका धाय् फैइमखु। वथेंतुं बौद्ध साधकपिनि निम्ति शीलया गुलि आवश्यकता दु, उलिहे समाधिया आवश्यकता दु। समाधिया साधारण अर्थ ध्यान भावाना ख:। मेगु अर्थं थ:गु चित्तयात सुविनीत याय्गु. चित्तयात एकाग्र यायगु हे समाधि ख:। अथवा थ:गु चित्तयात सुविनीत जुइक दमन याय्गु, गुगुं छगू भिंगु आरम्मणे चित्तयात एकाग्र याय्गु अर्थात चित्त यात भिंगु ले येंकेगु कुत: वा ज्यायात हे समाधि वा भावना धाइ। भावना मदुगु चित्त चञ्चल जुया च्वनी। चञ्चलगु चित्तं सत्ज्ञान सत् विचार ल्वीके फइ मखु, वं केवल दु:ख जक बी सिवाय् सुख बी मखु। उकिं धया त:गु— शत्रुं शत्रुयात वैरी वैरियात गुलि हानि याइगु ख: व स्वयानं अधिक हानि मभिंगु ले वना च्वंगु चित्तं याइ। हानं भिंगु मार्गे वना च्वंगु चित्त

ओहो! थ्व गन्यागु न्ह्यास:! जित लुमंके तंक नं मंमदु। जि थ:गु बिचा हिय्केत स्वया। तर थ्व न्ह्यासलं जिगु नुग:यात कय्कय् पुयाच्वन। मिखा जाय्क थ्व हे न्ह्चास: जक दं वल। न्ह्यपं दंक थ्व हे न्ह्चास: घुनुनुनु थ्वयाच्वन। जिं थ्व न्ह्चास:या लिस: बिइत सना। तर जिगु नुगलय् भ्वखाय् ब्वल, हाहाकार जुल। जिं व याय्, थ्व याय् मसिल। जित उकुसमुकुस धाया वल। जित छचें नं घौछि हे च्वने म:मंत। छचें च्वनकि थन्यागु थन्यागु खं छचों स्याका च्वनेमालिगु। थौं गय्गय् पिहां नं वने म:मंत। पिहाँ वनां नं गन वनेगु? गन दु शान्ति? न्ह्चाथाय्स्स, व हे अशान्ति, व हे अन्याय, व हे अत्याचार, व हे असमानता, व हे संघर्ष। दक्वो थासय् व हे हंसमंसं दंगु फय् व हे कालकुत्र स:। मानों थ्व संसार म्वाना च्वनेत मल्वय् धुंकल। जित च्वंच्वं थें च्वने मछुत। फयेतुसां मज्यु, द्योँसां मज्यु। जि हिमीचाल। जित दक्वोसिन हिस्याना च्वं थें च्वन। जित लागि-लागि चाय् मास्तिवल। वे थें सर्ग: हे थ्वक्क चिल्हाय् दने मास्तिवल। ब्वांय् बनां थ्व संसारया मायाजाल दक्वो ज्यातकृत याय् मास्तिवल। जित ला हरे, छु छु जक याय् मास्ति व:, छु छु। तर, तर......! जि छु नं याय्त असमर्थ। जि अस्तित्वहीन। जि नामर्द। जित सनां सने मजिक स्व:तावक चिना त:थें जुल। जिगु नुग: हुरुहुरु छ्वयाच्वन। जिगु मन अस्थिर जुयाच्वन। मने च्वंगु अशान्ति छुं भचा क्व:लाईला धका आकासपाखे स्वया, तर अन शून्य सिवाय छुं मखन। अनं मिखा लिकाना वाउँगु सिमात स्वया, तर अपिं ला जित ज्वनेत ताक स्वया च्वंपि लाखय् ल:सिंत थें च्वन। अनं नं काचावक मिखा लिकाना। क्वथाया चाकलिं स्वया तर क्वथां नं जित कुनेत स्वया च्वं थें ताल। हानं सफूत ब्वनेत कुत: याना। अहँ आख: छग: हे नुगले दुहां मवं। जि निराश जुया। ताहाकगु भसुका वल। थय्क छचों ल्हना स्वया। जिगु मिखा अंगले ख्वायात:गु भगवान बुद्धया किपाय् जूवन। जिं व किपा लिकाना बौलाक, क्वथिक स्वया। बुद्धया शान्त व सौम्य ख्वालं जित आनन्द बिल। मानों बुद्धया व चेहरां जिगु नुग: दुने च्वंगु दक्वो अशान्तियात चुइका यंकल। जिं छको याउँक सास ल्हाना। जित बुद्धं स्यना थकुगु मानवोपयोगी उपदेशत लुमन। हानं थौंकन्हेया संसारया परिस्थिति लुमन। अले मचाय्कं हे जिगु म्हुतुं पिहाँ वल—

"बुद्धं शरणं गच्छामि!"

थःत गुलि उपकार याइगु खः, उलि उपकार माँ-बौ थः थितिपिसं नं याय् फइ मखु। उकिं चित्तयात बसे तय्गु निर्तिं हानं थःत हित सुख याय्गु निर्तिं भावना याय् माःगु जुया च्वन।

भावना निता प्रकारता दु—समथ व विपस्स-ना। उकिमध्ये समथ भावना पीता (४०) प्रकारया दु। उकिमध्ये प्यंगु अप्पमञ्ञा भावनाय् अन्तरगतगु न्हापांगु भावना मैत्री भावना खः। थन मैत्री भावनाया वर्णन याये न्ह्यः द्वेषया दुष्परिणाम व शान्ति सहनशीलताया सुपरिणाम उल्लेख याय् बह: जू। कारण-मैत्री भावना याइम्ह योगिं एकान्तगु थासे च्वना मुलेपतिं थ्याना म्ह तप्यंक तया आसनं च्वने धुंका न्हापां द्वेषया अवगुण व शान्तिया गुणयात प्रत्यवेक्षण याना स्वयमागु जुया च्वन। छाय् धाःसा द्वेषयात त्याग याना शान्ति प्राप्त याय् मागु निर्तिं हे मैत्री भावना याय् माःगु खः।

द्वेष धैगु तँ पिहां वँगु धका फुकसिनं नं स्यू। तर व द्वेष उत्पत्तिया कारणयात द्वेषया यथार्थ स्वभाव यात, द्वेषया दुष्परिणामयात द्वेषया अवगुणयात हानं द्वेष मदय्केगु उपाययात फुकसिनं नं मसी फु। द्वेष छु खः? द्वेषं छु याइ? धैगु विषये विस्तृत खँ त्रिपिटक ग्रन्थे कना तःगु दु। साधारण अर्थे द्वेष धैगु तँ खः। अंहकार क्रोध आदि शब्दनं थुकिया हे पर्यायवाची शब्द खः। अभिधर्म अनुसारं द्वेष छगू चैतसिक खः, नाम धर्म खः।

"दुस्सतीति दोसो" अर्थात् काय एवं चित्त चैतसिक धर्मयात दुषित याइगु, विकृत याइगु नष्ट याइगु धर्म यात द्वेष धाइ।

"चण्डिक्क लक्खणो दोसो" चण्डिकत्व (प्रचण्ड स्वभाव) द्वेषया लक्षण खः। गथे हाकुसे च्वंम्ह भयानकम्ह सर्पयात सुं छम्हसिनं अनर्थ यात कि वं थःगु प्रचण्ड स्वभाव प्रदर्शन याइ, उगु हे रूपं चित्त चैतसिक धर्म नं जब गुगुं अनिष्ट, अप्रिय आरम्मणे समागम जू वनी अले उकिया चण्डत्व, कडागु, भयानकगु लक्षण प्रकट जुइ।

"निस्सयदाहरसको" थःगु निश्रय वा आश्रय (आधार) जुया च्वंगु, लिधंसा जुया च्वंगु काय एवं चितयात दाह याइगु थुकिया ज्या खः। गथे मिं थःगु आश्रय (लिधंसा) जुया च्वंगु सिं, ह्योंग्वा आदियात दहन याइ (छ्वेकी), अथेहे द्वेषं नं लिधंसा जुया च्वंगु सम्प्रयुक्त धर्म (चित्त चैतसिक धर्म) यात दहन याइ। सम्प्रयुक्त धर्म दन-दन च्याना वल कि सम्प्रयुक्त धर्म उत्पन्न जुया च्वंगु चित्तज रूप नं थ्व हे द्वेषया कारणं च्याना वइ। चित्तज रूप धैगु चित्तं बने जूगु रूप खः।

झीगु शरीरे प्यता प्रकारया रूप दु—चित्तज रूप, कर्मज रूप (कर्मं बने जूगु), ऋतुज रूप (ऋतुं बने जूगु) व आहारज रूप (आहारं बने जूगु)। गबले चित्तज रूपयात द्वेषं दहन याइ, अले क्रमसः कर्मज, ऋतुज, आहारज रूप नं च्याना वइ। थुगु रूपं सम्पूर्ण नाम रूप-स्कन्ध छ्वया वइ, च्याना वइ। अतः द्वेष उत्पन्न ज्वीगु अवस्थाय् सम्पूर्ण शरीर रक्त वर्ण जुसे खाना च्वनी। द्वेषया वेग यदि बलवान् जुल धासा वयागु जीवन-सन्तति, जीवितिन्द्रियया उपक्षेद, उच्छेद तकं ज्वीफु, अर्थात् मृत्यु तकं ज्वी फु। उकिं नाम-रूप धर्मयात दहन याइगु द्वेषया ज्या खः।

"दुस्सनपच्चुपट्ठानो, आघातवत्थुपदट्ठानो" अवसर तथा मौका प्राप्त जुम्ह शत्रु समानं थ्वं काय एवं चित्तयात नष्ट याइ। थ्व हे थुकिया प्रत्युपस्थान खः। आघातवस्तु अर्थात् द्वेष्यवस्तु द्वेष उत्पत्तिया आसन्नकारण खः।

आघातवस्तु झिता दु—जित अहित (अनर्थ) यात जित अहित याना च्वन, जित अहित याइतिनि; जिम्ह प्रिय व्यक्तियात अहित यात, अहित याना च्वन, अहित याइतिनि; जिम्ह अप्रिय व्यक्ति (शत्रु) यात हित यात, हित याना च्वन, हित याइतिनि धका थःगु कारणे स्वंगू थः योम्ह व्यक्तिया कारणे स्वंगू व थःत मयोम्ह व्यक्तिया कारणे स्वंगू-थुकथं गुँगू कारण व अस्थानकोप धका अतिकं वर्षा जुया च्वन, वा मवः, निभाः तसकं त्वया च्वन, निभाः मत्वः, फय्वया च्वन आदि कारणे छगू याना जम्मा झिगू द्वेष उत्पत्तिया कारण जुया च्वन। थुकथं द्वेषया अर्थ स्वभाव हानं उत्पत्तिया कारण इत्यादियात बाँलाक थ्वीका, सीका द्वेषया दुष्परिणामयात खंके माःगु जुया च्वन।

द्वेष महानम्ह शत्रु खः, द्वेष मभिंम्ह खः, द्वेषं थःत व परयात गुबलें भिं याइमखु। द्वेषया कारणं हे सत्वं सत्वपिनि बीचे नाना प्रकारया ल्वापु ख्यापु, कलह, उपद्रव आदि दया च्वनी। प्राणीपिनि बीचे अन्याय, अत्यचार जुइगु, हत्या जुइगु, कडागु, असह्यगु वचन

प्रहार जुइगु, बन्दुक, गोली, तरवार, अप्पा, लोहं, हातहथियार, बम इत्यादि प्रहार जुइगु नं द्वेषया कारणं हे खः। प्राणीपिं गनतक द्वेषं दुषित जुया च्वनी, अनतक अविद्या अन्धकारं तोपुया च्वनी। द्वेषीम्ह मनुखं अर्थ अनर्थ सीमखु, याय् त्यो मत्यो सीमखु, खनी मखु। गन द्वेष उत्पन्न जुइ, अन प्राणी वें थें, कां थें जुइ मिखां छुं खनी मखु। उकिं धयातःगु—

"दोसो अत्थं न जानाति, दोसो अत्थं न पस्सति।
अन्धसम यदा होति, तदा दोसो भिज्जते नरं।।"

अर्थात— द्वेषं अर्थ-अनर्थ मस्यू, द्वेषं अर्थ-अनर्थ मखं। गबले मनूयाके द्वेष उत्पन्न जुइ, अबले व कांम्ह थें जुइ उकिं द्वेषया स्वभाव अन्ध, द्वेषया लक्षण प्रचण्ड हानं द्वेषया परिणाम भयङ्कर जुइ। द्वेषया दुष्परिणामया विषय थन चूल धम्मपाल जातक उल्लेखनीय जू—

पूर्व समये वाराणसी देशे महाप्रताप जुजुं राज्य याना च्वंगु समये बोधिसत्व चन्दा देवी धयाम्ह वया पटरानीया कोखे उत्पन्न जुल। बोधिसत्वयात धर्मपाल कुमार धका नां छुत। मचा न्हेला दुबले छन्हू चन्दा देवीं बोधिसत्वयात सुगन्ध लखं मोल्हुइका बांलाक समायाना मुले तया म्हिता च्वन। जुजु महारानीया खोपि वल तर पुत्रनाप म्हिता च्वंम्ह उम्ह ममतामयी मांमं पुत्र-स्नेहया कारणं जुजुयात खंसां थःगु आसानं दना सत्कार याय् मफुत। अले जुजुं मती तल, थ्वं थः काय् छम्ह दुबले जित छुं गिन्ती मयात। कन्हे व मचा तःधिक जुइबले थ्वँ जित मनू हे भापीमखु।

जुजुया चिते द्वेष उत्पन्न जुल। नुगले मि च्याना वल। मिखां छुं मखन। थः काय्यात स्याय्गु निर्णय यात। तुरुन्त छम्ह घातक सःता 'धर्मपाल कुमार कया हति' धका आज्ञा बिल।

घातकं महारानीयाके च्वंम्ह मचा लाका हल। महारानी ख्यु-ख्यु खोया वल। जुजुं मचाया ल्होः निपां त्वाल्हाय्गु आज्ञा बिल।

महारानी ख्व-ख्वँ जुजुयात बिन्ति यात—"महाराज! जिम्ह पुत्र न्हेला तिनि दुम्ह मचा खः। व मचां छुं मस्यू। वयागु छुं दोष मदु। दोष जिगु हे खः, उकिं जिगु हे ल्हा त्वाल्हाका बिज्याहुँ।"

द्वेषं दुषितम्ह कांम्ह जुजुयात छुं लगे मजू। जुजुं मचाया ल्हा त्वाल्हाके बिल, तुति त्वा ल्हाके बिल, छचों त्वा ल्हाके बिल।

छको पत्तिं जुजुयात खोया 'जिगु हे तुति, छचों त्वाल्हाका बिज्याहुं। मचायागु छुं दोस मदु' वं बिन्ति यात। तर उम्ह निसहाय महारानीया प्रयत्न फुकं विफल जुल। लिपा मचायागु म्ह जक च्वे वांछ्वया तरवारे फया काल, हानं व फुकं पिने वांछ्वया बिल।

अजागु महान् अपराध यातं नं जुजुया प्रति सुनानं छुं धाय मफु, धाःपिं नं मदु। केवल महारानी छम्हजक ख्व ख्वँ पिने वना मचाया म्ह नं काल छचों, तुति आदि स्व-स्वँ वया नुग तज्याना वनी थें च्वन। अले छाती दाया ख्व ख्वँ धाल—

नहनूनिपस्स रञ्ञो मित्ता मच्चाव विज्जरे सुहदा,
ये न वदन्ति राजानं मा घातयि ओरसं पुत्तं।।
नहनूविमस्स रञ्ञो मित्ता ञातीव विज्जेर सुहदा,
ये न वदन्ति राजानं मा घातयि अत्रजं पुत्तं।।
चन्दनसारानुलित्ता बाहा छिज्जन्ति धम्मपालस्स,
दायादस्स पठव्या पाणा मे देव रुज्झन्ति।।

—निश्चयनं थ्व जुजुया सुं मित्र, अमात्य वा सुँ थःथिति मदु गुम्हसिनं जुजुयात थः ओरस पुत्रयात हत्या याय् मते धका धया बी। निश्चयनं थ्व जुजुया सुं ज्ञाति बन्धुपिं मदु, गुम्हसिनं जुजुयात थःम्ह ओरस पुत्रयात हत्या याय् मते धका धया बी। थ्व राज्यया उत्तराधिकारी धम्मपाल कुमारया चन्दन सारं लिप्तगु छचों, ल्हा, तुति आदि छेदन जुल, थ्व खना हे देव! जिगु प्राण ल्यनी मखुत।

थुगु रूपं बिलापयाना महारानी विरह थामेयाये मफया मुटु तज्याना अवसं प्राण त्याग यात। महारानीया शरीरान्त जूगु घटनां जुजुया म्हचलं चाल। काचाकाचां पिनेवया स्वःवल। तर वं याःगु अपाराधयात थुगु महापृथ्वी नं सहयाये मफुत। अले निगू लाख व पीदो (२,४०,०००) योजन ख्वातुगु थ्व महापृथ्वी तज्याना वन। जुजु अनहे ववयाना अविचि नरके पतन जुल। मन्त्री व राजपुरुषपिसं बोधिसत्व व महारानीया मृतदेहयात अग्नि संस्कार यात।

थुजागु याय् मत्यगु महान् अपराध याःम्ह, छम्ह निर्दोष, निरपराधी बालख मचायात अत्यन्त अनुचितरूपं हत्या याकुम्ह महाप्रताप जुजु मखु। अजागु महाभयङ्कर पाप याकुम्ह ला द्वेष खः, तँ खः। उकिं द्वेष महान् मभिंम्ह खः। द्वेषं दुषितम्ह मनूया सर्वत्र हानि जुइ, अमंगल जुइ। थुगु हे रूपं द्वेषया दुष्परिणामयात खंके माःगु जुया च्वन।

भाग्यया ल्हाती विरूपाक्ष व ईडिइपस

—बरेजु, सिद्धि रत्न

विरूपाक्षया नाँ काल कि वँत म्हँमस्यूपिं मनूत म्हो जुइ। व छम्ह हिन्दू अले शिवभक्त नँ खः। तर वया भाग्ये थः जननी (माँ) बाप सहवास मयासें मगागु खँ बाखँ ब्वने बले सीका काये फु।

ग्रीक देशे नं अजाम्ह छम्ह मनू दुगु जुल। निम्हसियाँ जीवने छगू हे घटना। मनूया रूपे निम्हं स्वाभिमानी, दया व गुणवान्। तर कर्मया ल्हाती कताँमरी। मतलब अभागी। निम्हसियाँ जीवने छगू हे किसिमया अपराध जुगु जुल। विरूपाक्ष पाप न्हंकेत शिव आराधना यागु व ईडिइपसं प्रजाया सुखया लागि थःगु राजपाट त्याग याना नं थःत थम्हं सजाय ब्युम्ह खः। उकिं भीसं ईमिप्रति घृणा-भाव पिमकासे सहानुभूति तयमाली। खजा थौंकन्हे कर्मया खँ ल्हाय्बले सु पत्या जुइ फै मखु। थजागु खँ न्ह्यथनीपिं अन्धविश्वासीया संज्ञाय् ल्याखे जाइ। अय्साँ थुगु बाखेँ गुलितक सत्य खः मखु धँगु पाखे विचा-मयासे जुइगु नं भीगु कर्त्तव्य मखु। सत्य-असत्य सीकेगु थःत परे जुइवँ सी दै। न्ह्यागुसां थ्वं खँ छखे तया आ बाखँ ब्वबा स्वये। सत्य खः-, मखु पाठकपिसं बिचा याय्मागु जुल। बाखंया चु (आधार) थथे—

विरूपाक्ष धँम्ह माँया याकः काय्। तःधंगु तपस्याया फल माँया गर्भे जन्म काःवोम्ह। बःचा-धिक जुस्यँलि मागु विद्या स्यने-कने याना तल। ज्योतिष शास्त्रादि अनेक बिद्यां पारंगत जुसेंलि छन्हू थःम्हं सयेकागु विद्या पुरे जू-मजू स्वयत थःगु जन्मकुण्डली (जातः) स्वया ल्या खाना च्वंगु जुल। लिपा ल्याः स्वये सिधेव वं थःगु कर्म व भाग्ये थः हे जननीबाप सहवास मयासे मगा धँगु च्वया च्वँतगु जुया च्वन। थःगु भविष्य खना थारा न्हुल।

अहो! थ्व खँ जा तःधंगु महापाप हे जुल। स्वस्व खंकं थः हे माँ गुम्हसें भिलातक दुःख-कष्ट नया प्वाथे घाना तःम्ह। वयात तःगोगु ल्वहँतं च्यूथें जुल। भविष्यं ख्याचो बिल। मि पुना इतःमितः कंम्ह थें मने डाहा जुल। मरु-भूमि न्यात फाटाफाटा पुलिथें जुया छटपटे जुल। न्वँवायेगु शक्तिहीन जुल। चि नम्ह खाथें भुग्लु जुल। छन्हु ला 'धिक्कार थ्व जिगु जन्म' धका मती तया पिहाँ वनेगु विचारं माँम्हसिके आज्ञा पवँवन। माँम्हं याकः काय् जुगुलिं फक्व धीजं बिया ह्वोका पिहाँ वने मत्य धका-गन। तर वया मने अथाह सागरे किसिद्वंबः वँथे अनेक खँत दासिवया-च्वन। उकिं छन्हु काशीवास हे वने धँगु मती तया सुतुक्क छें पिहाँ वना योगीया भेष धारण याना वन। तःगुमछि दे चाहिला व काशीवास थ्यंकः वन।

विरूपाक्ष अन छगू सतले धुनी जगे याना बास च्वन। थुखे माँम्ह नं काय्या वियोगं विरक्त व विरह जुया नुगः मछिका च्वन। लिपा काय्या आज्ञा मखना व नं 'धिक्कार, याकः काय् हे न्ह्याथ्याना च्वने मदुसा जि अभागी याकःचा छु याना च्वने' धया योगिनीया भेषे काशीवास वने धका वन।

कथहनं दिन वनां च्वन। दँ-दँ दत। प्रकृतिया ह्यूपाकथं निम्हसियां म्हे परिवर्तन जुयां वन। कायम्ह नं ल्याय्म्ह जुया वल। योगीया भेष, ख्वा नं पाना वन। इमि थः भविष्यया खँ ल्वमने धुंकल। कर्मया लेखाकथं माँम्ह नं चाह्यु-ह्युँ वहे सतले बाय् च्वंवोगु जुया च्वन। एकान्तगु थाय्। निम्हं-मिसा-मिजं। काय् नं माँम्ह, माँम्हं काय् म्हँमसी धुंकल। संयोगं छगू थासे हे बाय् लात। जुजुं निम्ह-सिया दथुइ प्रेम-सम्बन्ध दैवल। थाय् बाय्या बारे न्यनेगु आवश्यकता मदु। निम्हं योगी-योगिनी। लिपा बापं च्वंच्वं, मया-त्वना जुजुं काम-वासनां थाय् कया हल। छन्हू ला इमिगु भविष्यवाणी जुयां त्वतल। उलि जुइ धुनेव लिपा कलाः-भातयां सम्बन्ध जोड़े जुल। थःथगु जीवने योगी-योगिनी जुइ मागु खँ निम्हसियां व वँत, वं वँत कना हल। मांम्हसें थः योगिनी जुइमागु खँ च्वंनिसें क्वेथ्यंक पूवंक कना हल। थुलि खँ छु जुल, काय्म्हेस्या होश वल। मांम्हस्या नं होश वल।

निम्हं थ:थ:गु खँ थुइवं मांम्ह आत्मग्लानि जुया देह त्याग-याना वन ।

कायम्ह विरूपाक्ष नं थ:म्हं महापाप-याये धुन । आ व पाप गथे याना न्हंके धैगु विचा: याना शिव-आराधना, तपस्यायात । महादेवं नं अनेक कठिनगु असम्भवगु परीक्षा याये धुंकुगुलि विरूपाक्ष व परीक्षा पूर्ण यायेगु शक्ति मदया महादेवयाके हाकनं पर्वंवन । लिपा महादेवं 'नँ ग्वारग्वारां दायका त्वंसा छंगु पाप फुइ' धया हल । महादेवं धया ह:थे नं दायका तकं त्वनेगु कुत: याना च्वंगु बखते भगवान बुद्धं ध्यानं खना बिज्यात भगवान आ मखुथि जुइन विघ्न जुइन धैंगु सिया नँ दायका च्वंगु थासे वना दना च्वन । अले खँ नं न्यना बिज्यात । विरूपाक्षं नं असत्य खँ मल्हासे थ:त जुगु फुक्क खँ कना बिल । लिपा स्वस्व खंकं मृत्युया नसो धैगु खँ भगवान पाखे सीवं वया मने तँ पिज्वल । अयसां भगवान बुद्धया न्ह्योने वं थ:गु अहंकार प्रकट मया । लिपा भगवान प्रस्थान जुया वनेवं वं तं फिइ मफुत । अले देशे दको लिंगेश्वरत नाश मयासें तोते मखु धैंगु विचालं वं लिंगेश्वर धाको नाश या वन । दको लिंगेश्वर ध्वंस यायां वना च्वन, दकले लिपा पशुपति लिंगेश्वरयात नं ध्वंस याय् धका वना च्वंगु उखते भगवानं ध्यानं सीका रश्मिं तोपुया बिल । विरूपाक्ष इत:मित: कन । वया मिखाय् शान्त मूर्तिम्ह भगवान मुसुमुसुं न्हिला दना च्वँगु खन । लिपा न्ह्यलं चाम्ह थें जुया होशे वल । थ्व ला भगवानं जित: होशे हय्त धका सना बिज्याना च्वन । अहंकार त्वपुया बिहोश जुया च्वनाम्ह जि मखुगु कर्तव्य याना जुयागुलि बुद्ध जित: उद्धार याय्त बिज्यात । थपाय्धम्ह ईश्वरयात जि गथे प्यंकेगु धका होशे वया लज्जा व भयं छचों कुछुना भगवानया चरणे भोपुया क्षमा पवन । लिपा व सिद्ध जुया वन ।

अथे हे ईडिइपसया बाखँ नं । ग्रीक देशे बिज धैंगु राजधानी इडिइपसं राजकुले जन्म कागु जुल । मां जोकास्टा व अबु लेयस । मां बौ बिम्हं भविष्य खना ग्याना थ: स्वला दुम्ह मचाया तुती निपां प्यपुंक चिना जंगले धुँ भालुं नयमा धका वांछोके छोत । तर मचाया भाग्यं व वांछोवंम्ह मनूया दया वना थ: पासा छम्हसित ल: ल्हाना थकल । व मचा काम्ह मनूनं बैंत कोरिंथया जुजुया ल्हाती ल: ल्हाना बिल । कोरिंथया जुजुया नं काय्मचा मदुम्ह जुया लेलेता । मचायात 'ईडिइपस' नां छुना कर्मं खंका बिल । लिपा तधिक जुसेंलि मागु शिक्षा-दीक्षा बिया नं तल । छन्हू रोजदरवारे लसता भ्वे न्याय्का च्वंगु बखते छम्ह अयला त्वना त:म्ह मनुखं 'ईडिइपस' जुजुया काय् मखु, लुइका ह:म्ह धैगु अपमानसूचक शब्द धागु ताया वया मन विरक्त जुल । अले वहे अपमानं याना व सुयात छुं मधासे सरासर देँ तोता पिहाँ वन ।

लिपा थ:गु जन्मभूमि गन जुइ, मां-बौ सु ज्वी धैंगु चिन्तां ग्रस्त जुया फाटाफाटा पुम्ह न्याथें जुल । उकि मां-बौयात म्हसीके माला आराध्य देव अपोलो (Apolo) याथाय् प्रार्थना या वन । अबयाम्ह पुजारीयाके थ: मां-अबुपिनि बारे न्यंगु बखते पुजारीं धया हल-ए ! अंलच्छिनाम्ह, छं थ: अबुया बारे खँ न्यने मते, जि धाय् छंगु ल्हाती छं अबुया हत्या जुइ, अले छं मांनाप इहि याइ । अले छंगुपाखें अभिशापग्रस्तपिं मस्त बुइ, गुमिसं छंगु कुल नाश जुइ ।

थुलि खँ न्यना व त्राहीमाण जुल । अले कोरिंथं लिहाँ वनेगु तकं विचामदया वन । भविष्यं छ्याचो बिल । अन वने, थन वने मसिया थ:गु तालं वना च्वंगु बखते डेल्फी धैंगु पाकुइ (घाटी) स्वका लँ चूला थाय् थ्यन । वहे लँपुं थीबिजया जुजु लेयस रथे च्वंना चाहचु वोगु । रथे न्ह्योन्ह्यो सले च्वना व:म्ह सवारं लँ चीकु चीकुं वया च्वंगु । सवारं थ: न्हचो-न्हचो छम्ह मनू अटेर याना वना च्वंगु खना तँ म्वय्का हुक्का ब्व:बिया हल । ईडिइपसं वयात मुक्का नका बेहोश याना बिल । थ्व खनेव जुजुया नं तँ पिहाँ वल । वँ नं ब्व:बिल । ईडिइपसयात छोमिइ घ्यो लुइथें जुल । अले यांकया जुजुया कथि लाकाकथं नक्का बिल । जुजु ठहरी सित । सवारया होश वय्वं सीम्ह जुजुयात रथे तया बेतोरं राजधानीपाखे ब्वात । अन थ्यनेव जुजुयात खुँतसें स्याना बिल धैगु तोहे चिन ।

जुजु मदुसेंलि क्रिओन धैम्हं राज्य चले

यात। उगु बखते व थीबिज राज्ये छम्ह जन्तुया प्रभावं दुर्भिक्षा जुया हाहाकार जुया च्वन। उम्ह जन्तुया म्ह सिंहयाथें, गिद्धयाथें पपू दुम्ह, अले ख्वापाः मिसाम्ह। वं छगू न्हचसः न्यनीगु लिसः बीमफुपिं मनूत स्याना नंगु जुया च्वन। थ्वहे जन्तुं याना देशे मनूत भयं ग्याना हाहाकार जुगु। उकिं जुजु क्रिओनं व जन्तु (स्फिंक्स) यात भोचके (स्याये) फुम्हसित राज्य लः ल्हाना विधवा रानी-नाप इहि योना बीगु धैगु नाय्खिं च्वेकल। संयोगं ईडिइपस वहे राज्ये थ्यंकः वल। वं जुजुया घोषणा ताल। वया थःगु न्हापाया खँ ल्वबने धुंकल। वं व ज्या याय्गु इच्छां जुजुया न्हचोने खबर छोत। जुजुं आज्ञा जुइवं वयात सिपाहीं-तसें यंका व जंगले बाँछोय् यंकल, गन स्फिंक्स धैम्ह दुगु थाय् खः। अले ईपिं बिस्युँ वन, ईडिइपस याकचा त्वता।

ईडिइपसं व जंगले याकःचा दुहाँ वना स्फिंक्स (जन्तु) दुगु थाय् थ्यंकः वन। मग्यासे न्हचोने वना वँके धाल—'छंगु न्हचसः कं। थुगु खँ न्यना व जन्तुं वय् थें छकः स्वल, अले धया यंकल 'अजाम्ह प्राणी सु दु? गुम्हसें थःगु तुती थातं मतंम्ह। गथे कि सुथ प्यपां चुइ, न्हिने निपां अले बहनी स्वपां। दकले म्होगु (कमगु) तुति चुइबले व धिसि लाइ।'

थजागु खँ न्यना ईडिइपस भचा फिसिक्क न्हिल, अले मग्यासे लिसः बिल कि थ्वया अर्थ मनूत खः। मचा बले प्यपां, ल्याय्म्ह (तःधी) जुइव निपां चुइ, बःलाई, शक्तिहीन ज्वीव बूढा जुया तुतां बापं स्वपां चुइ।

थजागु लिसः न्यनेवं हे व जन्तुं थःगु पपू भाराभारां संका हयाकथं वेपत्ता जुइक ब्वया वन।

व जन्तु मदुसेंलि थीबिज राज्ये हानं सुभिक्ष जुया वल। अकाल मृत्युया भय मदया प्रजात सुखी। क्रिओणया घोषणाकथं ईडिइपसयात राज्य लःल्हाना कथं विधवा रानी इहि याना बिल। ईडिइपसं बाँलाक न्याय–निसाफ याना राज्य चले याना च्वन। देशे दकोभन शान्ति, सुख अले सुभिक्ष। थः कला जोकास्टानाप तस्सकं माया प्रीति दु, यद्धपि कला थकालीसां इमि दाम्पत्य जीवन सुखं हना च्वन। लि[illegible] इमि निजो (जुम्ल्याहा) मचा बुल। काय् निम्ह, म्हचाय् निम्ह। कथहनं गुबले मचात तःधी जुजुं वल, देशया भाग्ये नं प्रकृतिया कोप परे जुल। राज्ये हाकनं दुर्भिक्ष, महामारी थिया-वल। मनूत खिचा सीथें सिनां वना च्वन। हाहाकार। देववाणी जुल कि थ्व फुकया हेतु लेयसयात हत्यो याम्हंयाना जुगु धैगु खः।

उकिं प्रजात सकलें मुना जुजुया न्हचोने वना गुहाली फ्वँ वन। जुजुं नं तःताजि प्रकारं हयेका प्रजापिनि मने सान्त्वना तया बिल। बाक्को भरोसो बिया लित छोया बिल। उलि याये धुनेवं देशे नां जाम्ह ज्योतिष 'टाइरसीज' यात सःता थुकिया हेतु खँ न्यंबले ज्योतिषं छुं मधासे सुंक च्वं च्वन। जुजुं हाकनं न्यंसेंलि वं धाल "महाराज! थुगु हेतुया खँ न्यने मत्य। थुकी छपिनिगु हित जुइ। यद्यपि न्यना हे दिल धासां कष्ट सहयाय फे मखु।"

जुजुं नं धाल—"थःगु कष्ट मखु, प्रजाया हितया लागि जिगु कष्ट छुं मखु। प्रजाया कष्ट जिगु कष्ट, इमित दुःख जुगु जि गथे स्वया च्वने! बरु राज्य त्याग याय्। व हत्यारा सु खः?"

ज्योजिषं अनेक तरहं उपमा बिया जुजुयात हयेकल नं मजिया सुमुक्क च्वं च्वन। लिपा जुजु लागिमिगि चाया वैत हे हत्यारा पाल्याना बिल। वया नं तँ पिहाँ वया धया यंकल—"महाराज! न्यने मत्य धया बाने जुया बिमज्या आ जतिक कने मासें धा हे धाय्–डेल्फी पाकुइ स्वकालं दुथाय् छपिसं लेयसयात दाया स्याना ब्यूगु दु। हत्यारा जि मखु, स्वयं छपिं खः।"

जुजु न्हचलं चाम्ह थें भसंग वन। छता-छता दत्तले न्हापाया फुक्क खँ लुमना वल। चिन्तां ग्रस्त जुया च्वंबले जोकास्टां थः न्हापायाम्ह मिजं (भात) या बारें फुक्क खँ कन। मन तया बीत स्वल। अले थः मचा बुइसाथं स्याके छोयागु खँ नं न्हचयना बिल। ईडिइपसयात पत्याः याकेत न्हापा मचा बाँछोवम्ह मनू सःतके छोत। ज्योतिषं मखुगु खँ ल्हात जुई। लेयसया मृत्यु ला खँ-डाकुतय्गु ल्हातं जूगु धका नं धया बिल। धायत ला जोकास्टां थुलि धाल अयनं मने शंकां थाय् मत्वःतू। लिपा मचा बांछोवँम्ह मनू वसेंलि रानी जोकास्टां वँके न्हापाया खँ न्यन।

[क्रमागत]

विशुद्धि मार्ग

अनुवादक—भिक्षु बुद्धघोष, सुमंगल बिहार

[द्विक्]

छगू प्रकारया भाग जुया च्वंगु शीलया अर्थ च्वे कना वनागु अनुसारं सीकेमा । निगू प्रकारं भाग जुया च्वंगु शीले भगवान बुद्धं 'थुकियात पालन यायमा' प्रज्ञप्ति याना बिज्यागु शिक्षापद पालन यायगुयात चारित्र शील धका धाइ । थुकियात याय मज्यू धका निषेध याना तःगुयात मयास्य च्वनीगु शीलयात वारित्र शील धका धाइ । उकिया अर्थ थथे खः—व शील आचरण याये माःगु जुया निति चारित्र शील धका धाइ । निषेध याना तःगु ज्यायात उल्लङ्घन मयास्य संयमी जुया च्वनी उकिं उकियात वारित्र शील धका धाइ । थपिं निगू शील मध्ये चारित्रशीलयात श्रद्धा व वीर्य द्वारा पूर्ण याइ । वारित्र शीलयात श्रद्धां पूर्ण याइ । थुकथं चारित्र शील वारित्र शील कथं बिगू प्रकारं दया च्वन ।

द्वितीय द्विक जुया च्वंगु निगू प्रकारयागु शीले अभिसमाचारया अर्थ खः उत्तम आचरण । उत्तम आचरण यात हे अभिसमाचारिक धका धाइ । अथवा विशेष उत्तम जुया च्वंगु मार्गफल शीलयागु उद्देश्य याना उगु मार्ग फल जुया च्वंगु शीलया निंति प्रज्ञप्ति याना तःगु शीलयात अभिसमाचारिक शील धका धाइ । आजीवअष्टमक शीलयात तोता बाकि शीलया नां खः । आदि ब्रह्मचरियक शीलया अर्थ खः मार्ग धयागु उत्तम आचरणया आदि (प्रथम न्हापां) जूगु कारणं आदि ब्रम्हचरियक शील धका धाइ व आदि ब्रह्मचरियक शील धयागुया नां आजीव सहित च्यागूगु आजीव-अष्टमक शीलयात हे धाःगु जुल । व आजीव-अष्टमक शील मार्गया पूर्व भागे परिशुद्ध जुइगु जुया मार्गया पूर्व भागे परिशुद्ध जुइगु जुया मार्गया प्रारम्भिक अवस्था जुया च्वन उकिं धयातःगु न्हापां हे उम्ह भिक्षुया कार्य कर्म वचीकर्म तथा आजीव (जीविका हनेगु) परिशुद्ध जुया च्वनी धका भगवानं धया बिज्यागु जुल ।

हानं मेकथं, गुगु शिक्षापदयात क्षुद्रानुक्षुद्रक (खुद्दानुखुद्दक) धका भगवान बुद्धं धया बिज्यात । उगु शिक्षापदयात अभिचारिक शील धका धाइ । शेष बाकि शिक्षापदयात आदि ब्रम्हचरियक शील धका धाइ ।

हानं मेकथं उभतो विभङ्गे अन्तर्गत जुया च्वंगु शील शिक्षापदयात आदि ब्रम्हचरियक शील धका धाइ । स्कन्ध वर्ग अन्तर्गत जुया च्वंगु

[१७ पेजे]

व मनुखं नं मचा कोरिंथे च्वंम्ह पासायात लः ल्हाना ब्युसांनिसेंया फुक्क खँ कना बिल । जोकास्टां वेंगु खँ न्यने मात्र ईडिइपस स्वयं थः पुत्र खः, गुम्हसित भात नाला च्वंगु खः धेंगु खँ सिइव लज्यां व पापग्रस्त जुया थःगु कोथाय् वना यग्गाना सिना वन । ईडिइपस नं वेंगु मृत देहस भोसुना खवखवं जोकास्टां चिना तःगु पेटिया पवः नं थःगु मिखाय् निपांयस सुया ल्हूंया काल । उलि याय् धुंका अबु लेयसयात दागु कथि तुतां याना व राज्य हे त्याग याना पिहाँ वन । कालान्तरे वया साखा सन्तानत न पापग्रस्त जुया ह्रासनास जुया फुना वंगु जुल ।

थुगु बाखं सोफोक्लीज धंम्ह च्वया तःगु 'किंग ईडिइपस' धंगु या संक्षिप्त रूपं भाय् हीका ल्हययागु जुल । थथे हे विरूपाक्षया बाखं नं थःम्ह न्यनाथें च्वयागु खः । जिं थ्व बाखँ ल्हययागुया धाःपू थ्वहे खः कर्म च्वया तःगु मजुइ मखु । खः जा कर्मया मतलव ज्या खः । कर्मय् मदु, भाग्ये हे मदु धका कर्मयात दोष बिया ज्या खुं जुया च्वंसां जीवन अन्धकारमय जुइ । उकिं कर्म दय्केत ज्या याना वयनेमा । थुगु बाखने थजागु खँया मतलब मदु । मुख्य खँ थ्व हे दुः कर्म च्वया तःगु मजुसें तोती मखु । चायक मखु, मचायक, मचायक जुया वयां च्वंगु नं दु ।

चतुरार्य सत्य व

दुःख आर्यसत्य

१. जन्म जुइमागु दुःख
३ बुढा बुढी जुइमागु दुःख
३ रोगं कय्का च्वनेमागु दुःख
४. सिनावनेमागु दुःख
५. मयोपिंनाप व्हना च्वने मागु दुःख
६. योपिंनाप बाया च्वनेमागु दुःख
७. इच्छा यानाथें पुरेमजुइगु दुःख
८. संक्षिप्त पञ्चउपादान स्कन्धहे दुःख

दुःख समुदय आर्यसत्य

१. काम तृष्णा
२. भव तृष्णा
३. विभव तृष्णा

सम्यक दृष्टि

चतुरार्य सत्ययात यथार्थरूपं बांलाक खं केगु

सम्यक सङ्कल्प

१. नैष्क्रम्य सङ्कल्प
२. अव्यापाद सङ्कल्प
३. अविहिंसा सङ्कल्प

सम्यक वचन

१. भूठ खं मल्हाय्गु
२. चुग्लि खं मल्हाय्गु
३. छोवक खं मल्हाय्गु
४. व्यर्थ खं मल्हाय्गु

कायानुपस्सना

१. आना पान सति
२. इरियापथ
३ सम्प्रजन्य
४. प्रतिकुल मनसिकार
५. धातु मनसिकार
६. सिवत्थिक

वेदनानुपस्सना

१. सामिस सुखवेदना-निरामिस सुखवेदना
२. सामिस दुखवेदना-निरामिस दुखवेदना
३. सामिस उपेक्खावेदना-निरामिस उपक्खावेदना

चित्तानुपस्सना

१. सरागचित्त — २. वीतराग चित्त
३. सदोसचित्त — ४. वीतदोस चित्त
५. समोह चित्त — ६. वीतमोह चित्त
७. संखित्त चित्त — ८. विखित्त चित्त
९. महग्गत चित्त — १०. अमहग्गत चित्त
११. सउत्तर चित्त — १२. अनुत्तर चित्त
१३. समाहित चित्त — १४. असमाहित चित्त
१५. विमुत्त चित्त — १६. अविमुत्त चित्त

सत्तातिंस

सतिपट्ठान प्यंगू

१. कायानुपस्सना
२. वेदनानुपस्सना
३. चित्तानुपस्सना
४. धम्मानुपस्सना

सम्मप्पधान प्यंगू

१. उप्पन्नानं पापकानं धम्मानं । पहानाय वायामो ।
२. अनुप्पन्नानं पापकानं धम्मानं । अनुप्पादाय वायामो ।
३. अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं । उप्पादाय वायामो ।
४. उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं । भिय्योभावाय वायामो ।

इद्धिपाद प्यंगू

१. छन्द इद्धिपाद
२. वीरिय इद्धिपाद
३. चित्त इद्धिपाद
४. वीमंस इद्धिपाद

इन्द्रिय न्यागू

१. सद्धिन्द्रिय
२. वीरियिन्द्रिय
३. सतिन्द्रिय
४. समाधिन्द्रिय
५. पञ्ञिन्द्रिय

सप्तत्रिंश बोधिपाक्षीय धर्म

दुःख निरोध आर्यसत्य

१. सउपादिशेष निर्वाण
२. अनुपादिशेष निर्वाण

दुःख निरोधगामिनीप्रतिपदा आर्यसत्य

सम्यक कर्मान्त

१. प्राणी हिंसा मयायगु
२. पर वस्तु मखवीगु
३. व्यभिचार मयाय्गु

सम्यक आजीव

१. शस्त्र ममीगु
२. प्राणी ममीगु
३. मद्य ममीगु
४. मंस ममीगु
५. वीष ममीगु

सम्यक व्यायाम

१. उत्पन्न मजूनिगु पापयात उत्पन्नहे-
मयाय्गु निंति कोशिस याय्गु ।
२. उत्पन्न जुइ धुंकुगु पापयात मदय्काच्छेगुनिंति०
३. उत्पन्न मजूनिगु कुशलयात उत्पन्नयाय्गुनिंति०
४. उत्पन्नजुइधुंकुगु कुशलयात भनबढेयाय्गुनिंति०

सम्यक स्मृति

धम्मानुपस्सना

पञ्चनीवरण

१. कामच्छन्दनीवरण
२. व्यापाद नीवरण
३. थीनमिद्धनीवरण
४. उद्धच्च कुकुच्च०
५. विचिकिच्छा०

पञ्च उपादानस्कन्ध

१. रूपउपादानस्कन्ध
२. वेदनाउपादानस्कन्ध
३. संज्ञाउपादानस्कन्ध
४. संस्कार उपादानस्कन्ध
५. विज्ञानउपादानस्कन्ध

६ अज्झत्तिकबाहिरआयतन

१. चक्खु आयतन-रूपआयतन
२. सोतआयतन-सद्दआयतन
३. घाणआयतन-गन्धआयतन
४. जिह्वाआयतन रसआयतन
५. कायआयतन फोट्ठब्बआयतन
६. मनआयतन-धम्मआयतन

सप्तबोध्यङ्ग

१. स्मृतिसम्बोध्यङ्ग
२. धर्मविचयसम्बोध्यङ्ग
३. वीर्य सम्बोध्यङ्ग
४. प्रीति सम्बोध्यङ्ग
५. प्रश्रब्धि सम्बोध्यङ्ग
६. समाधि सम्बोध्यङ्ग
७. उपेक्षा सम्बोध्यङ्ग

चतुरार्यसत्य

१. दुःखसत्य
२. दुःखसमुदयसत्य
३. दुःखनिरोधसत्य
४. दुःखनिरोधगा-
मिनीप्रतिपदा
आर्य सत्य

सम्यक समाधि

१. प्रथम ध्यान
२. द्वितीय ध्यान
३. तृतीय ध्यान
४. चतुर्थ ध्यान

बोधिपक्खिय धम्म

बल न्यागू

१. सद्धा बल
२. वीरिय बल
३. सति बल
४. समाधि बल
५. पञ्ञा बल

बोज्झङ्ग न्हेगू

१. सति सम्बोज्झङ्ग
२. धम्मविचय सम्बोज्झङ्ग
३ वीरिय सम्बोज्झङ्ग
४. पीति सम्बोज्झङ्ग
५. पस्सद्धि सम्बोज्झङ्ग
६. समाधि सम्बोज्झङ्ग
७. उपेक्खा सम्बोज्झङ्ग

मार्ग च्यागू

१. सम्मादिट्ठि
२. सम्मासङ्कप्प
३. सम्मावाचा
४. सम्माकम्मन्त
५. सम्माआजीव
६. सम्मावायाम
७. सम्मासति
८. सम्मासमाधि

संकलन कर्ता :—

धर्मरत्न शाक्य

(त्रिशूली)

प्रधान सम्पादकयात पौ

लाल निवास भद्रपुर–५ (झापा)
मेची अञ्चल, नेपाल,

महोदय,

'धर्मोदय' पिहाँ वईगु दु धका जक न्यनागु। पत्रिका मखनानिगु। उखुन्हु छुं ज्या नेपा वनाबले येँ छथाय् हासाय् तया सफू पत्र-पत्रिका मिया तथाय् जिगु मिखायात 'धर्मोदय' नं साल।

व पत्रिकाय् दँ १ ल्या २,३,४ धका च्वया तगु खनी। पुलांगु धर्मोदय थन मिया तल धका, मेगु छुं मसोसे स्वम्होह पुला न्याना हया।

श्री प्रेम दाइ (प्रेम बहादुर कंसाकार) या छेँ उखुन्हु चासापासाया बैठक सतो तयागु। थौं पुलांगु धर्मोदय छगू न्याना हया धका वेकयात क्यना। थ्व ला न्हूगु पिहाँ वगु धया दिल। जि आश्चर्यचकित जुल। दँ १ ल्या २,३, ४ गथे न्हूगु जुई? लिपा वेकलं बुद्ध सम्बत् २५२१ नेपाल सम्बत् १०९८ छापे याना तगु व दुनेपाखे मार्ग, पौष, माघ २०३४, नभेम्बर, दिसम्बर ७७ व जनवरी ७८ च्वया तगु (छापे याना तगु) क्यना दिल।

वेकलं हे जित धया 'धर्मोदय' आ न्हूकथं कालिम्पोंग पिहाँ वया च्वन।

नेपाल भाषा साहित्य ख्यलं जि गुलि तापात धैगु खँ थत थम्हं ध्वा थुइका। च्वसापासाथें जागु नेपाल भाषासाहित्यया छगू संस्थाया नाय (अध्यक्ष) जुया च्वनानं नेपाल भाषां छुछु सफू पिहाँ वल, छु छु पत्रपत्रिका पिहाँ वल मसीगु जिगु लागि तस्सकं मछालेपुसे च्वंगु खँ भापिया। जि न्हचलँ चाम्हथें जुल। झसंग वन। 'धर्मोदय' व जि न्हचो वेका च्वनाम्हसित थना विल।

नेपालं म्हिग जि थन वया। 'धर्मोदय' या बर्ष १ अंक १ दँ १ ल्या २, ३ व ४ जिगु म्हचोने दु, छित थ्व पौ च्वया च्वना।

ताकाल तक अन्त जुया हानं उदय जूगु थ्व 'धर्मोदय' सदां उदय जुया च्वनेमा। धर्मोदयया किरणं झीगु मां भाय्, बौद्ध धर्मयात खया दिगदिगन्त तक ब्याप्त जुईमा। थ्व हे जिगु भिंतुना।

छिम्ह
स्वयम्भुलाल श्रेष्ठ

मचाखाचा स्तम्भ

ताशया छगू खँ

—सुजीव कुमार शाक्य, कालिम्पोंग।

न्हू दँ, स्वन्ति नखः धाले थ्व विश्वे झीगु जातिइ जक दुगु छगू महान संस्कृति–म्ह पूजा। हानं झी सकसिनं स्यू थ्व म्ह–पूजा थाय् धुनेवं झी जू म्हिताः न्हूगु दँया भाग्य-परिक्षा याय्गु धैगु चलन। थ्व गुलित बाँला-बाँमला, योग्य जू मजू थ्व ला छुं मस्यु तर झीथाय् आपाः याना थुथाय् जू-कासा मध्ये नं ताश हे म्हितेगु चलन खने दु। झीगु जातिया दथ्वी झीथाय् थ्व ताशयागु चलन गबलें नसें वल मस्यु, न्ह्याम्हसिनं नं न्हापां नसें दु धाइ। थ्व ताश तःधि, चीधि मचा-मिसा, शिक्षित-अशिक्षित, तःमि-चीमि प्रायः न्ह्याम्हसिनं नं म्हितेगु याः, म्हितेफु, म्हिते नं अःपुक सय्कू। थुकिया कारण मध्ये छगूला थ्व ताश धइगु अःपुक प्राप्त याय्फु, छ्येबा नं आपाः मतू, थाय् नं म्हंचाय्क निम्ह प्यम्ह खुम्ह न्ह्याक्को नं म्हिते ज्युगुलिं नं जुइफु। थ्व ताशया अर्थया रूपे अने तनेगु यक्को खँ धइतःगु दु। उकी मध्ये जितः यइगु ताःगु छगू खँ थथे—

ताश न्ये निपाः (५२) दुगु दच्छिया ५२ वाः (हप्ता) दुगुया चिं खः। छफुति नसें झिंस्वफुति तक प्यथीया जम्मा ल्याः (योग संख्या) ३६५ जुइ; उकिइ जोकर छपाः तने बले दच्छिया दिं (Leap Year) दइबले जुइगु ३६६ दिं याय्त खः। (दचः चकि जुक्क झिंनिला धासां जिल)। छफुति नसें झिंस्वफुतिया प्यथी दुगु दच्छिया मूल प्यँगू ऋतु खः। ह्याउँ व हाकु निथी ताल्ला व चिकुला नं धाः शुक्ल व कृष्ण पक्ष नं धाः। थुकथं थ्व ताश दँयागु कासा (खेल) खः। दँ रूपी थ्व ताश म्हितुं-म्हितुं हे गबलें हर्ष प्रफुल्लता, गबलें दुःख-शोकया त्या-बू अनुभव याकाः जीवन-ई फुना च्वंगु झीसं मचाया च्वनीगु खँ थुकि कना च्वनि॥

महाप्रज्ञा लुमनाः

—'ज्योति' शाक्य, कालिम्पोंग

थःगु असामान्य व्यक्तित्व व चरित्रं थःगु हे जाति व समाजे म्हुयां वबिमखुगु छाप तया वनीपिं मनूत अल्याख दइमखु । बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाजूं हनाः क्यनाः वंगु जीवनया विशिष्टता नं सकसिके उत्ति रूपं दय्थाकु । वस्पोलया विभिन्न ज्या-खं प्रभावित जूपिं मनूत भीगु जातिइ वा समाजे आपालं दइ धयां अप्पो खँ जुइमखु ।

जि खूब बांलाक लुमंनि मचाबले जिं न्हापां छम्ह भिक्षु रूपे खनागु । सायद जि उथाय् न्हेदँ-च्यादँति जक दत जुइमाः । जिमि बाया थ्व कालिम्पोंगे लुँकःमि ज्यासले बरोबर बिज्याना बालिस्य खँल्हा बल्हा याना च्वनिगु । थौं तक अजुगति चाःनि उथाय् जिमि माँ-बापिस वस्पोलयात 'गुरु बाज्या' धका सम्बोधन याकाः नमस्कार यायेगु स्यना तःगु । वस्पोलयागु सुचुस्य-पिचुस्य च्वंगु कपाः, न्ह्याब्लें मुसुमुसु काःगु ख्वाः, नापं खँ ल्हा-ल्हां बिचे बिचे सकसितं बरोबर न्हिइका नं च्वनीगुलि जिपिं जहान भ्वछिं धइथें वस्पोल प्रति आकर्षित जुया ई वंगु हे मचाय्क भुनाः खं न्यना च्वनेगु । जिपिं मचापिन्तः नं खूब मतिना याना ख्याःयाना खँ ल्हाइगु । उथाय् जिगु मचाबुद्धिं छु स्यू कि वस्पोल राणा शासनं नेपालं पितिना हय्का त्यागी रूपे विभिन्न देश-विदेश चाहिला बिज्याय् धुंकूम्ह विविध अनुभव दुम्ह छम्ह भिक्षु धका । अबले निसें वस्पोल लिस्य स्वापू दया च्वंगु अन्ते वस्पोल नेपाले स्थायी रूपं च्वंसेंलि तिनि तापात ।

थ्व हे वंगु ने० स० १०९९ चिल्लागा नवमी खुनु वस्पोल परलोक जूगु दुखद समाचार न्यनाः थःत मचांनसें बौद्धधर्मया शिक्षा बिया तःम्ह गुरुया स्मृतिइ श्रद्धामय आदरं जिगु छ्यं क्वछुत । अले छु मानि लुमन्ति पौ फर्रर पुला वना लुमंस्य वल-मचाबले वस्पोलं बुद्ध वन्दना याय्गु व्वनेगु स्त्रोतादि पाठ याय्गु प्रेरणा ब्युगु, हानं विशेष याना सद्धर्म थुइके-सीकेगु निम्तिं जिज्ञासा थकया बीगु । मंगल सूत्र कंठस्थ याना न्यंकाबले वस्पोलं साधुवाद ब्युगुला गबलें लोमबि मखु । दकले धर्म-सम्बन्धि छलफल याना प्रश्न याना यंकेगु वस्पोलया तसकं

यः । न्यनागु न्हचसःया लिसः महाप्रज्ञाजूं थःगु यइपुगु पहलं भति हे दिक्क मचास्य कना यंकीबले भन् भन् हे न्यंमेसिया जिज्ञासा नापं उत्साह नं थहां वइगु । छको निको समयोचित न्हचसः लिसः याना त्याके-बुकेया भावं खँ न्यनीपिन्तः न्वाइगु नं लुमं । छको जिपिं ल्याय्मचा-ल्याय्मचापिं प्यम्ह न्याम्ह मुनाः अहिंसा विषय् वस्पोललिस्य खँल्हा-बल्हा जुया च्वंबले छम्ह पासां विरोधे धाल, 'छम्ह प्राणीया निर्ति मेम्ह प्राणी आहार जुया च्वंगु थ्व प्राकृतिक नियम खः । भी पुर्खा पिसं प्राणीपिनि ला नया जीवन निर्वाह याना मवःगु जूसा भीपिं थौं थ्व रूपे दैला मदैला, छायधाःसा उथाय् मेगु बयेगु सःगु हे मखु ।' लिसले गुरुबाज्यां धया बिज्यात, 'अथेसा छिसँ हिंसां व मांसाहार छगू जक छाय् प्राकृतिक नियम ज्ववागु, मेगु फुक नं अथे हे याय् बाःगुले !' व पासां धाल, 'मेगु छु बयाना, फुक

जीवन परिचय

—अनागारिका संघरक्षिता

मनया दृढ बन्धन देह
जन्म जन्म पतिकं जूला ?
संगम खः वा मन तनया
जीवन मेला थ्व हे मखाः ?
बुइकल मामं यंकइ कालं
सुख हीकल दुख ख्वेकल
वइगु सीगु न्हिलेगु ख्वेगु
जीवन मेला थ्व हे मखाः ?
नाःगु व तोतुगु जित पर
मच्वं स्थिरं रतिभर चित्त,
जुइगु शान्ति गबले भ्रान्ति
जीवन मेला थ्व हे मखाः ?
ममताया क्षेत्रे देह-गृहे
चेतनतां राज्य यातले
जीवन रथ न्ह्याके जगते
जीवन मेला थ्व हे मखाः ?
चा व न्हि जगया निह्म कालं
प्रतिपल प्राणीया संहार
आयु पवीवं छ्वइगु शरीर
जीवन मेला थ्व हे मखाः ?

[पाटन]

अथे हे जुया च्वंगुला खःबि !' महाप्रज्ञाजूं धया बिज्यात, 'मखु, छिसं आम म्हय् वसः पुना तयागु प्राकृतिक नियमला ? सँ चाना, बाल तयेगु, लुसि ध्यनेगु प्राकृतिक नियम लाकि थःगु बुद्धि विवेक चाला वःलिस्य याय् सःगु ? बःन्हिं मत च्याकाः च्वनेगु प्राकृतिक नियम मुताबिक जुयागुला ?' पासाया ला लिसः तनां हे वन, छगू साधारण खँ जूसां जिपिं मचा ल्यायम्चाते मने खूब छाप च्वन।

थःगु मां-भाषं ब्वने च्वये माःगु नं वस्पोलं जिमित न्हापां नसें न्वाना च्वं। मां भाय्प्रति वस्पोलया भावना गुलि क्वातु धइगु खँ तःदँ लिपा पिहाँ वःगु वस्पोलया छगू लेखे थुकथं अभिव्यक्त याना बिज्यागुलिं सीदु—'.. जितः लुमं, बांलाक हे लुमं, मसी तलें ल्वमनी मखुगु कथं लुमं, अभ जिगु हिया सन्तान दतले थ्व ल्वमंके नं मज्यू थें च्वंक लुमं, छन्हु थ्व जिगु मां भाय् ल्हाके हे मखु थ्व जिगु मां भाषं च्वके हे मखु धका धाःगु दु, थ्व बिषेधाज्ञा पालन याकेगुलिइ बल व सत्ताया प्रयोग याःगु दु।' धाय्तला भ्हीसं भ्हीगु मां भाय्या छगः थां माने याना वया च्वनाम्ह कविवर सिद्धिदासं भ्हीगु साहित्यया काव्य जगते 'न्हूचखाः' हाःगु न्यना दना वःपिं मध्ये छम्ह महाप्रज्ञा नं खः धाइ। अकिं नं खइ बौद्ध धर्म सम्बन्धि छन्दोबद्ध कविता थःगु भाषं च्वया जिमित वस्पोलं ब्वंकेगु याना च्वनीगु। जिमिके थौं तक्कं थुखेर च्वना नं मां भायया मतिना मतंगु कारण छगू थ्व नं खः। थःम च्वयागु आः कविता तालवद्ध रूपं ल्हा संका लय तया न्यकीगु भ्राः तक न्हाय्पने थ्वःगु थें च्वनि। तःदँ मछि लिपाः नेपाले च्वंसा पासां वस्पोलयात 'साहित्य सुता' उपाधि ब्यूगु न्यनाः वः थःगु याय् थकाय् माः, अथे याय्माः थथे याय्माः धका बैठक गफ जक मुइका मखु वस्पोलं थें तन मन धनद्वारा क्रियान्वित याना क्यंगु ज्यायागु जक सार दु धका। अले कवि सिद्धिचरणजूं 'भाषाया ख्यलय ज्या याइपिन्तः त्वाः, गाँ, समाज, देश व विश्व थः नाली' धाःगु गुलि यथार्थं जू धइथें थौं कन्हे मती लू। च्वय् धयाथें अथे हे दको महाप्रज्ञाजूं मनया बारे कविता न्यकाः खँ कना च्वंगु—

'मबया योसा खालु नं चाकु, बयोगु जूसा चिनी नं फाकू'

न्यनेव जिपिं फुक हरँर न्हिला बले वस्पोलं थ्व न्हिलेगु खँ मखु वास्तविकता थुइके माःगु खः धाधां न्वानाः हानं पदच पंक्ति पूवंक ब्वंगु—

थ्व मन चीये अतिकं थाकु,
स्यूसा मन जा अतिकं हाकू'

उथाय् जिमिगु चंचल मनं वस्पोलया गम्भीर भावया मूल्यांकन गन याय् फइगु धका। थौं थः थमं चाया वः वस्पोलया जिमित सारगु खँ ध्वा थुइका बीगु गुलि महान सद्भाव पूर्ण इच्छा। जिमिसं उबले व कबितात ल्ह्यया कया कंठस्थ याय्गु नं याना। गबलें गबलें गजबगु तरीकां नं वस्पोलं धायेगु याः। छको ज्यासले ज्या याना च्वंम्ह तधीम्ह दाइ नं खँय् खँय् ध्यान गथे याय्गु धइगु खँ भट्ट न्यंबले वस्पोलं धाल, 'आम कतां किया च्वनागुलिइ जक थःगु मन तया मेगु विचार मल्वीकुस्य आमकी जक एकचित्त याना मन तया च्वं रे, व हे का ध्यान।' लिसः न्यना सकलें गजब चाल। गन थः धाःसा गुफा-जंगल वना ध्यान यानागु धाइ गन आः धाःसा गथे ध्यान याय्गु हँ, तर सुनानं छुं प्रतिवाद मयाः, अथे नतुं। लिपालिपा बौद्ध धर्मे विपश्यनाया अर्थ थूबलेतिनि वस्पोलयागु उबलेया खँ थू थें च्वन।

कालिम्पोंगे प्रज्ञा चैत्य महाविहार धका विहार दय्काः अन हे थः थमं प्रेस नं तयाः बौद्ध धर्मं सम्बन्धि 'ललित विस्तर' थें जाःगु सफू व मेमेगु नं धार्मिक साहित्य थःगु भाषं थमं हे छापे याना पिकाःगु खँला सकसिनं स्यू। थुथाय् लाक्क छगू गजबं उथें खनेदः वःगु खँ छगू न्हूचथने बहः जू। भ्ही मां भाय्या थां धाय्का च्वंम्ह मेम्ह पं० निष्ठानन्दजूं महायानी ढंगया ललितविस्तर न्हापां संस्कृतं थःगु भाषे हीकाः थमं हे थासा आखः न्याबा हया छापे याना बिज्यागु खः। ठीक अथे हे थेरवादी पालि भाषं भाय् हीका महाप्रज्ञां अथे हे थमं थासा आखलं छापे याःगु नेवाः भाय्या बौद्ध सहित्ये लुमंके बहःजू। कालिम्पोंगया उक्त बिहारे जिपिं बरोबर वनेगु व वस्पोललिस्य खँल्हा बल्हा याना च्वनेगु। अन धर्मं ज्ञान जक मखु वस्पोलयाके मेमेगु नं अनेक ज्या खँया ज्ञान दुगु खँ लिस्य भन् भन् वस्पोलया जीवने विविधता खने दयाः वइगु। थमं हे अनेक रासायनिकत तःतग्वःगु सिसिइ तथा उकी सिजःतार थुना बल्बे स्वाकाः मत च्याकीगु, लःया धारं हीला चले

ज्वीगु घड़ि दय्कीगु इत्यादि । थः थमं हे चायागु सीमेण्टयागु भगवनाया मूर्ति दय्कीगु, अनेक किपा: च्वइगु, आध्यात्मिक खँया गूढ़ अर्थ बोध याकीगु प्रतीकात्मक नक्शा च्वइगु इत्यादि थज्यागु ज्याय् वस्पोलया ल्हाते सिद्धि दूगु खना: भति अजु मचापिं कम हे जुइ। थथे हे ईया घःचा न्ह्याना वना च्वं थें वस्पोलया विविध गुण लिस्यनं परिचित जूं जूं वन। थुमनं सःस्यू जुया नं भिक्षु जीवन हना:, त्यागी जुया, छुं संग्रह मयास्य गज्या-गज्यागु थाकूगु परिस्थितिइ नं शीलया दृढ़ रूपं पालन याय्गु अभ्यास उगु बखते याना वंगु धात्थें आदर्शपूर्ण जू। थमं मि हे मच्याकुस्य च्वनेगु याना गोन्हु गोन्हु तक ला कच्चिगु चाना जक नखे फ्वया: मांबुइका: नया: जीवन निर्वाह याना च्वंगु जिमित निर्क धत् वं। धेबा धइगु थमं गुलितक थी हे मथीगु शीले च्वना बिज्यागु नं लुमं। उगु ब्यले थुखेर थेरवादी बौद्ध धर्मया महत्व थूपिं व थुकी श्रद्धा दुपिंलां दुगु हे मखुनी। अःखः भिक्षु धयापिं जात मदुपिं लाक्व-पाक्व सिगु ल्हातं नइपिं धका भी आपालं नेवाः तसें ला भिक्षु संगत हे याइ मखुगु। अथे 'जां जात वनी' धइगु धारणा दुगु ब्यले भिक्षुपिन्तः दान बीगु, सःता भोजन याकेगु धइगु चलन दुगु हे मखुनि। जिं खूद स्यू तःभ मछि नेवाःते छचें यदि सुं गम्ह भिक्षुयात च्या त्वंकल वा छुं नकल धाःसा व नःगु कयः वा भू सिलेत न्हापां मि छकु नि तइ। उथाय् थ्व अस्वाभाविक नं मखु छाय्धाःसा जात पात मदुगु बौद्ध धर्मला भीगु समाजया निति न्हुगु थें जुया पिहाँ वःगु। श्री धर्म रत्न यमिजूया भाषं धालसा, '...जयस्थिति मल्ल नरेशया ब्यले नेपाले भिक्षु ज्वीगु निषिद्ध धोषित जुसेंली लिपा अर्थात् ७०० सःदं उपरान्त महाप्रज्ञा तथा वय्कया पासापिं हे थ्व युगया प्रथम भिक्षु (लामा) खः।' थज्यागु परिस्थितिइ नं वस्पोल महाप्रज्ञाजुं भिक्षु जीवन हना: च्वंगु लुमं लुमं थौंकन्हे अजू मचास्य च्वने मफु। अले थज्यागु वातावरणे न वस्पोल दानया महिमायुक्त बाखँ कना: जिमित दान पुण्य याय सयकेगु प्रेरणा ब्यूगु दु धइगु गमतक जिगु स्मरण शक्ति न्ह्याय्दु लुमका: स्वयबले छुं मती लुया मवः। वस्पोल बः बीगु हे कर्म सुधार याय्गु, शील क्वातुकेगु, अले गम्भीर तात्विक ज्ञान थ्वीकेगु। अथे जूगुलि वस्पोलंलिस्य इले-ब्यले कर्माकर्म, अनित्य अनात्म, प्रतीत्यसमुत्पाद, शून्यता विषयक खँ जुया च्वनीगु।

थौं थ्व लोके मदय् धुंका वस्पोलया जीवनी पुइका: स्वय्बले थ्व संसारे छम्ह निम्ह गज्या गज्यागु चरित्रपिं मनूतसें जन्मका:धइगु विस्मय ज्वीगु। महाप्रज्ञाजुं नं ल्हुग:त्वा:या नानीकाजी श्रेष्ठया रूपे हिन्दूकुले जन्म जुया, ल्याय्म्ह बले, अनेक प्याखँ-नाटक, म्येमि हालेगुलिइ लगे जुयाः छक्वल हानं २३दंया वैशे हे गथे बौद्ध भिक्षु जुया जीवने महान ह्यूपावल, थथे न्हूगु धर्मे दीक्षित जूगुलिं हिन्दु धर्मया ठेकादारते मिखाया धू जू वना: गथे थःगु देशं पितिंका च्वने माल; गबलें सँ देया गुफाय् गबलें बर्माया ज़ंगले च्वना ध्यान याना, गबलें बोधि वृक्षया बुद्ध गयाय् किचले च्वना: गथे चा-न्हि कते याय् माल, गनं गनं जीवन मरणया समस्या नाप गथे संघर्ष याय् माल, अले हानं लिपा गथे गृहस्थ जीवन नतुं हना: काय्म्हचाय् परिवार पालन पोषण याना च्वने माल फुक खँ अति रोचक न्यने बहः जू। छम्ह धर्म प्रचारक भिक्षु धका नां दंम्ह, बेला बखते धार्मिक कार्यक्रमे ब्याख्यान बीम्ह धका सकसिनं म्हसिया च्वंम्ह थ्व हे कालिम्पोंगे लिपा गृहस्थ रूपे हाट बजारे पसः तया जूगु, म्हं प्यंग च्याग: धेबा कया मस्तय्त बाकस दुने ह्वतं स्वय्गु बाइस्कोप क्यना जीविका याःगु, हानं फोटोग्राफी पसः तया, फोटो का: जुइगु ज्या नं याःगु थन च्वंपिनि चर्चाया विषय जुया वंगु खः। तर न्ह्याग्गु हे अवस्थाय् नं वस्पोलया ख्वाले विषाद धइगु मदु, न्ह्याबलें वहे मुसुका:गु ख्वा, बिचे बिचे न्हिला पिज्वइगु खँल्हा-बल्हा।

भिक्षु अनिरुद्धया शब्दे-भीथाये नेपाले स्थविरवाद बुद्ध धर्मया प्रचारया मूल हेतु बीज धात्थें धाय्माल धाःसा भिक्षु महाप्रज्ञा हे खः धाय्कुम्ह वस्पोलं थगु जीवनया अन्तिम झिंच्यादँ तिला छम्ह बौद्ध ऋषिया रूपे धर्म प्रचारक जुया सार्थक याना वन धया अप्पो खँ जुइ मताया। वस्पोल महाप्रज्ञाजूयागु थें विविधतां जाःगु कर्पमय जीवन हना: वंपिं भी नेवाः पुचले गोम्ह हे ल्याखाय्गु दु धका।

[ने० स० १०९९ दिल्ला]

बुद्धयात खनेवं

—सम्यकरत्न बज्राचार्य, ख्वप

जि न्हृचाबले थें थौं नं कसि वना। ख्वा सिले धका: ल: थल काय्हयवोगु ईले, जिगु ग्हाय्प दुने दुने भुतुलि देछुनातगु जा दासि वगु स: द्वाहाँ वन। काचाकिचि द्वहाँ वना कपं उला-बिया। "ख्वा मस्युम्हस्यां कपं उला बिल धका: पूजा कुथि बुद्ध पूजा याना च्वंम्ह कला ज्ञानीदेवी हालाहल। ज्ञानीदेवीया चितासु मदुगु नुगलं बोक्सी दुपिम्हथें भुनुभुनु हाला च्वन।

ख्वा हे मसिम्हस्यां भुतुलि द्वाहाँ वना कपं उलाबि धैगुनं हिसि दुगु ला व? ल: छपास कया मिखा पिया वंगु जुसां छगू हे का।"

ताउतक स्यारास्यारा हाला च्वंगु खना जि सुक च्वने मफुत।

जि नं थ: नुगले वथें प्रवचन याना बिया—

"छ न्हिथं पूजा कुथि च्वनो बुद्ध पूजा याइगु मलोथें जुल। छन्त न्हृचाबले भन्ते पिन्थाय वना शील-प्रार्थना याना वम्ह नं धाय् मल्वल। छ बुद्धया उपासिका हे नं मखुथें च्वन। थथे न्हृचाबले स्यो-मस्यो चिप निप धका: हाला ज्वीगु उपासिकातय्त ठीक मताथे च्वं। वहे कुसंस्कारे द्वाहाँ वना पुंलागु परम्पराय् म्वाना च्वनेगु हिसी मदुथे च्वं। स्व! छन्त युग मथ्युनि। बुद्ध पूजा जुयाय्तकं वना च्वंम्ह उपासिका धाय् मल्वनि। थौं तकं छं थ:त प्रगतिशील स्वाथले पलाछि मफुनि।"

जिगु ताहाकगु प्रवचन वैगु नुग थुंदित थें मस्यु पूजा कुथि फेंतुना च्वंम्ह ज्ञानीदेवीया म्हुतुं चुइक स: प्याहाँ मवल। वैगु मौनवां जि झगडा स्याम्ह थें तिं फुंइ दत। जिगु नुगदुने वैगु संस्कार-प्रति क्रोध दयावल। तसतं हाले स्यनागु ख:, तर क्रोधं भिंकि मखु धैगु बिचां जित स्वतावक चिना बिल। क्रोधया यक्को-यक्को घटनात जिगु नुगजायक धें धें बला म्हिता च्वन। अतीतया छताछता खँ किपा:थें खने दया च्वन। वहे किपा जिं थ:कला ज्ञानीदेवीयात कना: बिया. "छं सिहे स्यु, न्हापा उखे च्वंम्ह पुनमाया तताजुं छुं हे मस्यु। लिपा भन्ते पिन्थाय् वनेयासां-निस्ये वैगु नुगले धर्मं अधर्मया भेद थुयावल। तर पुनमाया तताजुया पहचहं तधिक भाजु लयताय् मफु। न्हृचाबले थ:कला खना तँ पिहाँ व। तधिक भाजुया ख्वा ह्याबले कुसुरू च्वं। अथे जुसां थ: मिजंयात लयताय्केगु वास पुनमाया तताजुयाके नं दु। उकि तधिक भाजुया ख्वाले तँ प्याहाँ वसां पुनमाया तताजु मुसुमुसु न्हृचु। बिहारे वनिवले पुनमाया तताजुं भन्तेतिन्त नं ठीक-ठाक याय्स। पुनमाया उपासिका वल धका भन्तेपिं नं न्हृचावले लयता। थुगु क्रम न्हृचावना च्वंगु पुनमाया तताजुया म्हगस बसन्तया क्यवथें न्हिथं बस्वा दया वल। तधिक भाजुया बनेज्याय् लव अप्पो खनेदयावल। पुनमाया तताजु दान-धर्म याय्त लिफ मस्वइम्ह जुल। तधिक भाजुया धन अप्पो दया वलिस्ये नुग लयताल। तर न्हृचोम्ह जुया वन। गुबले-गुबलें थ: धनया लोभं चा अथे फुइगु जुल। थुकथं थौं धा-धां कन्हे धा-धां न्हि वन। चा वन। लच्छि बिला फुत। थ्वयनं तधिक भाजुया न्हृचो मवल। न्हृचो वय्-केगुया वास, अय्ला पासा काल। न्हयावले बहनि द्यनेत अय्ला त्वनिम्ह जुल। भति-भति यायां अमलं जीवन हुसुलुं पुया च्वन। वासया रूपे त्वने याना तगु अय्लाया मात्रा बढे जुया वल। ज्ञानं असान्त पासा काल। बुलुहुं-बुलुहुं तधिक भाजुं मुसावाद खँ ल्हाय्गु सय्कल। वैगु ल्हातिं हिंसा सलिना वल। व्यभिचारं वैगु पला उखेला-थुखेला यन्त। धिबा दया व लिस्ये तधिक भाजुया बुद्धि पतन जुया वन। थ: भातया पहचह स्वस्वं पुनमाया तताया मिखाय्नं न्हयो तापाना वन।

"छुयात धासा जि। स्वैत क्यंसा बांलाइ गुकथं यासा पतिदेव अमल स्वति।" पुनमाया तताजुया नुगले थ: भातया पीर कसा याना च्वन। चितासु मदुगु नुगले उखें-थुखें न्यने कने यात।

गुम्हस्यां धाल, "कतपिंस स्यंका: तल।"

गुलिस्यां धाल, "धेबा अप्पो दयावगुलिं उन्मत्त जुगु" थुकथं जल:खल:या अनेतनेया खँ न्यना पुनमाया तताजु हिसी चाल। तर थुखे धिबां तिं तिं हुया च्वंम्ह तधिक भाजु आकाश,

पाताल छथुं पला न्याथें च्वंक थः इतिहास लोमंका च्वन । नाना तहल मग्न-मस्त जुया अज्ञानं त्वपुया च्वंम्ह तधिक भाजु थमं द्वंकागु पला खंके मफुत । लिपा बुलुहुं लोक लाय् लाय् बुं हिबाय् चबाय् यानां तिनि खथें मखथें मिखा प्वा चाल । थः गल्ती समाजे ख्वा सुचुके मफुत । न्हयाबले थः द्वंगु मुल मदय्केत कुत याना च्वन । थःम याय् धुंकगु अल्याख गल्ती-तय्त म्हुया छवय्गु लँपु मातुमाला च्वन । अथे सां अतीतया कुचक्र तय्स वयात लितु लित न्हयाथाय् वसा थः पाप जक ल्यु-ल्यु वया च्वन । गुकिया भोग थौं तधिक भाजुं नुगले पंखा गाय्का च्वनान चितासु ल्विके मफय्का च्वन ।

उखे वन । थुखे वन । अयनं नुगले शान्ति मन्त । न्हापाया उन्मक्ततां वैत कसा यात । न्हापा थःम यानागु अहं, थौं वयात दुःख, पीड़ा जुया लाय् लाय् बुया च्वन । आखिर तधिक भाजुं यायफंगु छु ? याय् धुंकुगु पाप तनावनि मखु । लाय् धुंकुगु घाः छथु लाया वनी मखु । वहे पापरूपी घाःलं वयात कसा-यात । पला पतिं हिम्ह चाय्कल ।

"थः भातया थुगु कथंया पापाचारया कर्म पुनमाया तताजु वीं थें जुल । अनेतनेया उपाय भाजुल । स्युक्को ताक्को मनुते भलसा पव जुल ।

"आखिर जिंदगी दुःख, पीड़ा, छटपटी जुइगु सर्वार्थसिद्ध तथागतबाहेक छुं हे खंके मफुत । न्हिथं परित्राण-पाठ याना थः भातया ल्वय लंके फंगुया बिश्वासं पुनमाया तताजुया पला बुलुहुं बिहार पाखे न्ह्यावन । भन्तेयात थः भातया बाखँ कन । तथागतया भव्य लिक्क च्वना बिज्याम्ह दयासागर भन्तें शान्त चितं परित्राण-पाठ जुल । परित्राणया जल छें वना थः भातयात त्वंकल । परित्राणया शब्दार्थं न्यंकल ।

थुकथं स्वन्हू-प्यन्हु भन्तेया परित्राणया जःलंया प्रभावं उन्मत जुया च्वंम्ह तधिक भाजुया ख्वाले शान्त युक्त ह्युपा खने दया वल । थः पीड़ा, दुःख, उन्मत्ता तापाना वन । तधिक भाजुया मिखाय् तथागत भगवान् बुद्धया सुन्दर शान्त भव्य मूर्तिं न्ह्योने दंवल ।

सुन्दर शान्त भव्य मूर्ति न्ह्योने दंवल । 'आ तधिक भाजुया नुगले क्लेश मन्त । दुःख मन्त । पीड़ा मन्त । तधिक भाजु तथागत बुद्धया मूर्तिनापं तना वनिम्ह जुल । कलाया बुद्धि-बरकतं म्वाना च्वंम्ह तधिक भाजु थौं जलाखलायात पाप-धर्म या खँ कनिम्ह जुल । बुद्धया न्ह्योने फेंतुना 'त्रिरत्न शरण कया नित्य विहारे वना सदाचारी जुल ।"

जिगु थुकथं ताहाकगु बाखँ न्यना पूजा कुथि फेतुना च्वंम्ह ज्ञानीदेवी नुगलं खुयय भसुका पिज्वल थः मिथ्या-दृष्टियाना च्वंगु बांलाक वाचाल । न्हिया न्हिथं बिहारे वना च्वसां जिंदगी छुं कथंया छगू हे बिमित मदयका बोध मजु धयागु थुइकल । थ्वहे लुमन्ति थौं थः भातया तहाकगु न्वचुं पूजा याना च्वंम्ह ज्ञानीदेवीया नुगले ह्युपा वल । म्हिग तक पिनेया मिखां जक खंका च्वंम्ह गौतम बुद्धयात थौ वं नुगलं बिस्ये खंका च्वन ।

●

[९ पेजया]

शिक्षापदयात अभिसमाचारिक शील धका धाइ । उगु अभिसमाचारिक शील पूर्ण जुल धायेव तिनि आदि ब्रम्हचरियक शील पूर्ण जुइ फइ । उकिं भगवानं धया विज्यात भिक्षुपिं विना अभिसमाचारिक शील पूर्णं मजुइक्कं आदि ब्रम्हचरियक शील पूर्ण जुइ धइगु थ्व सम्भव मदु । थुगु प्रकारं अभि-समाचारिक शील आदि ब्रम्हचरियक शील कथं निगू प्रकारं दया च्वन ।

तृतीय द्विक जुया च्वंगु निगू प्रकारयागु शीले जीव हिंसा आदि बिरत जुया च्वनेगु शील-यात विरति शील धका धाइ । बाकि चेतना आदियात अविरति शील धाइ । थुकथं विरति शील अविरति शील धका निगू प्रकारं दया च्वन ।

चतुर्थ द्विक जुया च्वंगु निगू प्रकार दया च्वंगु शीले निश्रित व अनिश्रित धका निगू प्रकारं दु । उपिं निगूली नं निश्रित निगू प्रकारं दु,

तृष्णा निश्रय व दृष्टि निश्रय । उपिं निगू मध्ये जिगु थ्व शीलं शक्र सुयाम आदि प्रख्यान्त अप्रख्यान्तपिं देवतापिं मध्ये सुं छम्ह देवता जुइ दयमा धका प्रार्थना यात धाःसा थुजागु भवष्य यागु इच्छा याना पालन याःगु शीलयात तृष्णा निश्रित शील धका धाइ । गुम्हसिनं शीलं संसारं शुद्ध जुइ धका विश्वास याना पालन याइ, उगु शीलयात दृष्टि निश्रित शील धका धाइ । गुगु शील लोकुत्तर जुया च्वन, उगु लोकुत्तर शीलया हेतु जुया च्वंगु विवट्टुपनिस्सय लौकिक शील खः उगु लोकुत्तर शील विवट्टुपनिस्सय लौकि शील तृष्णा दृष्टि रहितगु जुया निंतिं अनिश्रित शील धका धाइ । थुकथं निश्रत व अनिश्रित शील धका निगू प्रकारं दया च्वन ।

षष्ठम द्विक जुया च्वंगु निगू प्रकारयागु शीले लाभ यश ज्ञाति वन्धु अङ्ग प्रत्यङ्ग थःगु प्राणयात कया पालन याःगु शीलयात सपर्यन्त शील धका धाइ । विपरीत शीलयात अ-पर्यन्त शील धाइ । प्रति-सम्भिदामार्ग पाली धयातःगु दु-गुजगु शीलयात सपर्यन्त शील धाइ ? लाभयागु कारणं स्यनीगु शील दु । यशया कारणं स्यनीगु शील दु । ज्ञाति वन्धुया कारणं स्यनीगु शील दु । अङ्गप्रत्यङ्गया कारणं स्यनीगु शील दु । प्राणया कारण स्यनीगु शील दु । लाभया कारणं स्यनीगु शील गथे धाःसा थ्व लोके गुलिं लाभया निंतिं, लाभया कारणे थःमं ग्रहण यानागु शिक्षापदयात उल्लंघन याइ । थ्व शील लाभयागु कारणं स्यनीगु शील धका धाइ । थुगु रूपं मेमेगु शील-यागु नं विस्तरं सीकेमा ।

अपरियन्त शीलया लिसः बिया तःगुली धया तःगु दु, गजागु शीलयात लाभ खंसां नं स्यनी मखुगु शील धाइ, सुं गुम्ह मनू लाभया निंतिं लाभया कारणे थःम्हं ग्रहण यानागु शिक्षापद-यात उल्लङ्घन यायगु निंतिं चित्त तक नं वनी मखु, वं छु उल्लङ्घन याये फइला, थुजागु शील-यात न लाभपरियन्त शील धका धाइ अथवा लाभ खंसा मस्यंगु शील धका धाइ । थुगु प्रकारं मेमेगु शीलयागु नं विस्तार याना सीकेमा । थुकथं सपर्यन्त अपर्यन्त शील धका निगू प्रकारं दया च्वन ।

सप्तम द्विक जुया च्वंगु निगू प्रकारयागु शीले फुक आश्रव सहितगु शीलयात लौकिक शील धाइ । हानं आश्रव रहितगु शीलयात लोकुत्तर शील धाइ । व निगू प्रकारयागु शील मध्ये लौकिक शीलं भव-सम्पत्ति विशेष यात ह्या बिइ । हानं भवं मुक्त जुइगु साधन नं जुया च्वनी । भगवान बुद्धं गथे धया विज्यात धाःसा प्रज्ञप्ति याना तःगु बिनय शिक्षा पद संवर न्यागूयात संयम यायेगुया कारणे जुइ । संयम न्यागू पश्चाताप मजुइकेया निंतिं जुइ । पश्चाताप जुइम्वागु हर्ष प्रशन्न (पामोज्ज) जुइकेया निंतिं जुइ । हर्ष प्रशन्न जुइगु बलव प्रीतिया निंतिं जुइ । प्रीति अश्रब्धि (शारीरिक व मानसिक शान्ति) या निंतिं जुइ । अश्रब्धि शरीर मानसिक सुखया निंतिं जुइ सुख समाधिया निंतिं जुइ । समाधि गथे खः अथे हे स्यूगु यथा भूत ज्ञानया निंतिं जुइ । गथे खः अथे हे स्यूगु यथा भूत ज्ञान संस्कारे वैराग जुइगु निब्बिन्द ज्ञानया निंतिं जुइ । निब्बिन्द ज्ञान विराग नां जुया च्वंगु मार्ग-ज्ञानया निंतिं जुइ । मार्ग ज्ञान अर्हत फलया निंतिं जुइ । अर्हत फल विमुक्तिज्ञान दर्शन धयागु प्रत्यवेक्षण ज्ञानया निंतिं जुइ । प्रत्येवेक्षण ज्ञान हानं छको उत्पत्ति मजुइगु परिनिर्वाणया निंतिं जुइ । छुं छगू आरम्मणे आशक्त मजुस्य गुगु चित्तया मुक्त जुइगु दु मुक्त जुइगु विनय सम्बन्धी खँ ह्लायगुलि दु । उगु मुक्त जुइगु विमोक्ष लाभ जुइगुया निंतिं फाइदा दु । च्वे कनावंगु विनय पालन यायमाःगु केवा तःगु कारण व विमोक्ष धयागु फल दु धका कना विज्यागु दु । लोकुत्तर शीलं भवं मुक्तगु निर्वाणे थ्यंका बिइ । प्रत्यवेक्षण ज्ञानया आधार आरम्भण नं जुया च्वनि थुकथं लौकिक व लोकुत्तर अनुसारं शील निगू दया च्वन ।

द्विक शीलया रासि क्वचाल

ने० स० ११०० न्हूदँया लसताय् सकल साहित्यार च्वमि, व्वमि नाप धर्म ह्यमि भाजु मयजुपिन्त भिन्तुना ।
—धर्मोदय (लय्-पौ) कालिम्पोंग ।

न्हू दँ: छगू प्रतिक्रिया

—योगवीर शाक्य, कालिम्पोंग

थौं भी न्हू दँ !
थौं भी म्हपुजा !
तर
म्ह-पुयायूत
पोतायू-ल्वहँ मदुगु थासे
पोतायू-चुं मालाः
भी बापिं
त्यानुया च्वन ।
ग्वे-स्वाँया इवले किपा—
कया च्वंम्ह गथुया सपना
विपनाय् ग्वे-स्वाँया
फुक्क सुकु गना च्वन ।
कचिका मदुगु दराज
ह्वाता उलाः
ताथे पसल्या थस्स पाया च्वन ।
उकें भी बापिं
पोतायूया पलसा
छुचु नं मन्दः दयूका च्वन;
ग्वे-स्वाँ मखु
भों-स्वानं छायूपिया च्वन ।
कचिका मखु, भी बांपिसं
सुकाया कोखा दयूका च्वन ।
अले
मच्याःगु चिकनं यावाः
त्वायूर्वाःया पलसा
मैनमत च्याके हया च्वन ।
खबसिं, तःसि, स्यांगुलि छगःछगः—
थुखे उखे ल्हयूगु बिचालं
भी दाजु-किजापिं नं
इवःछुत सुकुली
सकं कायूत ।
थ्व स्वया जितः
थथे मती वल—
भों-स्वाँ फूलदानी तयाः
छुचुं मह्रि भूइ तयाः
तःसिया पलसा कागती तयाः
थःथमं बसला कयाः
सकलें इवःछुइत ला
गजबगु अभाव, वाध्यताया
कोखां कोखया
ग्हि ग्हि पूर्वाभ्यास ला जुया च्वंथें च्वं
भी दुने जक
भी छें जक
उकें, बरू जितः
पोताय् ल्वहँ गुँ क्वे
ग्वे-स्वाँया वचब,
खवःसिं, तःसि, स्यांगुलि,
तु; वा ज्वाय् ज्वाय् सयूकाः
कचिकाया उद्योग यानाः
भीगु म्हपुजा पूर्वाभ्यास जक मखु—
छें दुने
विश्व दबुली हे याय् मास्ते वः ।

प्रकाशकयापाखें

नेपाल सम्बत ११०० न्हू दँया भितुना

भी धर्मोदय पत्रिका ह्वानं चुलि जायूका ब्यूम्ह श्रद्धावान दायकयात ।

ग्राहक दयूका ब्यूपिं महानुभावपित ।

ग्राहक जुया दीपिं-बिज्यापित ।

लेख-कविता च्वयाः पत्रिका छायूपा ब्यूपिन्त

छापें याना दीपिं प्रेसवालापिन्त ।

धर्मोदय पत्रिका पिदंकेगु ग्वःसा याःपिन्त ।

धर्मोदय पत्रिकाया ग्राहक ज्वीपिन्त ।

धर्मोदयपत्रिका ह्वाकनं स्वयेदत धका लयूतापिन्त ।

क्षमा याचना—

धर्मोदय पत्रिका प्रेस व लेखादिया कारणं धिला जूगु अवश्य खः, अथेनं म्हुना हे जा वनि-मखु धायूमा । कारण, गन तक बुद्ध धर्म व थःत श्रीजन्य याःम्ह मांयाभाय् लुंमकाः च्वनिपिं दतलें थ्व पिह्वां वेगु कुतः याना च्वनी ।

छगू उपाय

धर्मोदय पत्रिका चिरस्थायी यायूयालागि थःगु दुनेनिसेंया हृदयं खना ग्राहक जुये नं माल,

प्रधान सम्पादकया खँ

भाय् व साहित्यया विकास गुलि जुगु दु धका स्वय् माल धासा भीसँ भाय् गुलि विभिन्न विषये सफु, पत्र-पत्रिका प्रकाशित जुगु दु व भायया शिक्षाया निति गुलि व्यवस्था जुगु दु, स्वय् मा। साहित्य व भायया छगू पक्षजकया उन्नति जुल धका वयुत सम्पूर्ण रूपं विकसित जुगु दु धका धाय् मज्यु, धाय् फँगु खँ न मखु। भीगु पुलांगु भाय् थथे च्वँ, अथे च्वँ, भी पुलाँ-पुलांगु सफु थ्व-थ्व खः धका ऐतिहासिक महत्वजक वयना व कना विकास जुगु जुइ मखु। पूजा यावा तया तय्गु खँ मेगु हे खः, विकाश जुइ व विकसित जुया च्वँगु धका धाय्गु मेगु हे खँ खः।

विकासया लय्ँ बना च्वँगु भाय् व साहित्यया ऐतिहासिक महत्वया पक्ष छुं मखु व उकिया छुं हे महत्व मदु धका नं धाय् ज्युगु मखु। तर ऐतिहासिक महत्वजक वयना च्वना व उकि हे बिश्चिन्त जुया च्वना विकाश जुइ मखु, ला सा विकासया लँ हे पना बिई। थाय्-थासे भाय नं दुगु खः, उकिया साहित्य नं दुगु खः, तर ऐतिहासिक महत्वजक क्वना व कना च्वँगु जुया अनया भाय् व साहित्य विकसित जुइ मफया लोप हे जुया वँगु व मचामचा ल्यँ दःसां, सिना वने धुकुंगु भाय् जुया वगु खँ इतिहासँ प्रमाण बिया च्वँगु हे दु। भाय् वा साहित्य लोप जुया वँगु जक जुसाँ छगू खँ, तर व जातिया सभ्यता व संस्कृति हे नाप-नापं लुप्त जुया वना जाति हे बाखँया खँ थें जुइ धुँकुगु खँ थन धया च्वने मागु मखु। इमिसं थःगु भाय् व साहित्य मसिया, थःगु सभ्यता व संस्कृति नं मसिया मेपिनिगु भाय व साहित्ययात आयागु युगे थःगु धका, इमि हे सभ्यता व संस्कृतियात नं थःगु धका स्वीकार याना गवं नं याना च्वँगु खँ मिखा हे तिसिना जुसाँ भीसँ खना हे च्वनागु दु।

थ्व हे संदर्भे भीसँ थःगु भाय् व साहित्य, सभ्यता व संस्कृतिया खँ विचा याय्मागु अवस्था वयधुकँल। भी मनूतः थः दें तोता जीविकाया निति विदेशे वना गन-गन वन, अनअनया वासी व नागरिक जुया च्वना च्वन। स्वभावं हे अनया बहुसंख्यक जनताया भाय् साहित्य, सभ्यता व संस्कृतिया प्रभाव ज्वना यँकुगु दु। फलतः क्रमशः थःगु तोता इमिगु कया च्वन। आयागु समये थ्वना इमिसँ थःगु अवस्थाया बोध याना भीगु भाय्, साहित्य, सभ्यता व संस्कृति हे भीसँ काय् मा, तोते मज्यु धँगु चेतना वया च्वन। थ्व अवस्था वया च्वँगु बखते भीसँ थःगु सभ्यता व संस्कृतिया पुनर्जागरणया निति भी भाय् व साहित्यया प्रचार व प्रसार बालाक याय् मागु खने दु। थ्व ज्याया सम्पूर्ण सफलताया निति धार्मिक साहित्यजक गाइ मखु, धार्मिक साहित्य विकासया छगू पक्षजक खः, फुक्कं मखु। संसारे दक्व विषयया साहित्य झी भाय् मदय्कँ मगा। जातिया सम्पूर्ण विकासया निति थ्व आवश्यकजक मखु अनिवार्य हे जुया वय् धुँकुगु दु। थ्व संकीर्णता वा साम्प्रादायिकताया खँ मखु।

ग्राहक दय्के नं माल मेगु छगू धर्मोदयया थःगु हे चिकचा धँगु प्रेस छगू दय्के फःसा पत्रिका जक मखु धर्मोदय विहारया आर्थिक अवस्था नं ब्वलंके दइ।

सुं महान दातापिन्त निवेदन—धर्मोदय विहार तथा धर्मोदय पत्रिका ब्वलंका तयेफुपिं भी पुचले आपालं दु तर छुयाय् फुपिं दःसां बिचार छखे लानाः मन-मिखा थुखें मखं थें च्वं। चुलि जाया वःगु थुगु शुभ-कार्य सहयोग रूपी साः तियाः, लः बियाः ब्वलंकाः बीगु तिबः ब्यूसा सहस्र जनताया उपकार जुइगु पुण्य लाभ जुइगु खः।

बहुजन हिताय बहुजन सुखायया महान उद्देश्य ज्वना थज्यागु हे शुभ कार्य याना वंपिं आदर्शवानपिं थुथाय् लुमंके बहःजू। धन्य अशोक महाराज! धन्य धर्माकर राज! धन्य चक्रवर्ति! छलपोलया असीम कृति थौं भीगु न्ह्योने भगवान बुद्ध बिज्याना च्वथें हे तायका थका बिज्यात। धन्य अनाथपिण्डिक महाजन! कोटि कोटि असर्फि लायाः भूमि कयाः विहार इत्यादि निर्माण याना दान यानाः दानया चलन थौं तक न्ह्याका थकल, धन्य!

धन्य बेश्या आम्रपाली (गणिका)! बेश्या जुया नं थःगु अपाय्धंगु आम्रवन (उदयान) दान याना थौं बुद्धवंशावली नां जाय्कल, धन्य!

अथे हे वर्तमान–भविष्य तकं धर्म-चित्तपिं पुण्यवान दायक दातापिं दया च्वनेमा।

श्रामणेर महावीर
प्रकाशक धर्मोदय पत्रिका, कालिम्पोंग।

नेपाल भाषाको शिक्षा

(भाग—६)

Lessons On Nepal Language

(Part—6)

नेपाल	नेपाली	English
राग, द्वेष व मोहयात तोती। ...	राग, द्वेष र मोहलाई छोड़। ...	Do away with passion, aversion and infatuation.
जाया सिबे मरी नय्‌गु थिके। ...	भातभन्दा रोटी खानु महंगो पर्छ। ...	It is dearer to eat bread than to take rice.
ईनं छन्त पिया च्वनी मखु। ...	समयले तिमीलाई पर्खिबस्दैन। ...	The time does not wait for you.
वामायात थें कवी मा यात लः आपा म्वा। ...	धानको बोटलाई जस्तो मकैको बोटलाई धेर पानी चाहिंदैन। ...	Maize plant does not require much water as paddy plant does.
पसल्यात गभले-गभलें दचा नं दचा। ...	पसलेहरूलाई कहिले कांही नोक्सान पनि पर्छ। ...	The shopkeepers sometimes get a loss.
गभलें मसया दचाई। ...	कहिले नजानेर नोक्सान हुन्छ। ...	Sometimes the loss is because of the lack of knowledge.
नय्‌गु धयागु स्वादया निंतिं जक मखु। ...	भोजन स्वादको निति मात्र गरिंदैन। ...	The food is not taken for the sake of teste only.
उकिं गुगु नया स्वास्थ्य भिंकी मखु, व नय् मज्यु। ...	त्यस कारण जुन वस्तु खानाले स्वास्थ्य राम्रो हुंदैन, त्यो खानु हुंदैन। ...	Therefore those things sholud not be eaten, which make a bad health.

—'नेवा भाय्‌या शिक्षा' बाट (संशोधित)

—from 'नेवा भाय्‌या शिक्षा' (Revised)

पंजीकृत संख्या ३२८६४/७७

नेपाल सम्बत ११०० को शुभ उपलक्ष्यमा हामी हाम्रा
समस्त ग्राहक, शुभचिन्तक तथा एजेन्टहरूमा
नववर्षको
मंगलमय कामना राख्दछौं ।

विनीत

'धर्मोदय' लय्-पौया ग्राहक भत्ले छिगु नं नां क्वय् च्वंगु स्वापू कुथिइ दुथ्याका दिसँ ।

साहु ज्ञानज्योति कंसाकर
थँहिती
पो० ब० नं० ३५२
ये॑, नेपा:

श्री दयारत्न शाक्य
१४/१४६ नरेदेवी त्वा:,
भूलुखादेवल,
ये॑, नेपा:

व्यवस्थापक
'धर्मोदय' लय्-पौ,
डम्बरसिंह चोक,
कालिम्पोंग (भारत)

प्रकाशन विभाग 'धर्मोदय' या निम्ति श्रामणेर महाबीर पालें प्रकाशित तथा दार्जीलिङ जिल्ला सहकारी छापाखाना, कालिम्पोंगे मुद्रित ।